



Riziko odpovědnosti za újmu způsobenou výrobkem na mezinárodních trzích

Diplomová práce

Studijní program: N6208 – Ekonomika a management
Studijní obor: 6208T085 – Podniková ekonomika - Podnik v mezinárodním prostředí

Autor práce: **Bc. Pavla Myslíková**
Vedoucí práce: doc. Ing. Zuzana Pěničková, Ph.D.



Zadání diplomové práce

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Bc. Pavla Myslíková**
Osobní číslo: E16000349
Studijní program: N6208 Ekonomika a management
Studijní obor: N6208T085 – Podniková ekonomika – Podnik v mezinárodním prostředí
Zadávající katedra: katedra marketingu a obchodu
Vedoucí práce: doc. Ing. Zuzana Pěničková, Ph.D.
Konzultant práce: RNDr. Miloš Trhlík, CSc.
INIS International Insurance Service, s. r. o., Project and Insurance Manager

Název práce: **Riziko odpovědnosti za újmu způsobenou výrobkem na mezinárodních trzích**

Zásady pro vypracování:

1. Teorie internacionalizace.
2. Riziko a risk management.
3. Legislativní rámec, specifika podnikání v pojišťovacím sektoru ve vybraných zemích.
4. Případová studie - pojistná událost v zahraničí.
5. Formulace závěrů.

Seznam odborné literatury:

- DANIELS, John D., Lee H. RADEBAUGH a Daniel P. SULLIVAN. 2015. *International business: environments and operations*. 15th ed. Boston: Pearson Education. ISBN 978-1-292-01679-5.
- JANATKA, František, et al. 2017. *Podnikání v globalizovaném světě*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika. ISBN 978-80-7552-754-7.
- JANATKA, František, et al. 2011. *Rizika v komerční praxi*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika. ISBN 978-80-7357-632-5.
- REJDA, George E. 2011. *Principles of risk management and insurance*. 11th global ed. Harlow: Pearson Education. ISBN 978-0-273-76508-0.
- ZÁRUBA, Petr a Martin POSPÍŠIL. 2016. *Odpovědnost za výrobek v Evropské unii, České republice a Slovenské republice*. Praha: Hamigo. ISBN 978-80-906443-0-4.
- PROQUEST. 2017. *Databáze článků ProQuest* [online]. Ann Arbor, MI, USA: ProQuest. [cit. 2017-09-28]. Dostupné z: <http://knihovna.tul.cz/>

Rozsah práce: 65 normostran
Forma zpracování: tištěná / elektronická
Datum zadání práce: 31. října 2017
Datum odevzdání práce: 31. srpna 2019


prof. Ing. Miroslav Žižka, Ph.D.
děkan Ekonomické fakulty




doc. Ing. Jozefina Šimová, Ph.D.
vedoucí katedry

V Liberci dne 31. října 2017

Prohlášení

Byla jsem seznámena s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé diplomové práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li diplomovou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Diplomovou práci jsem vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím mé diplomové práce a konzultantem.

Současně čestně prohlašuji, že tištěná verze práce se shoduje s elektronickou verzí, vloženou do IS STAG.

Datum:

Podpis:

Anotace

Předmětem diplomové práce je riziko odpovědnosti za újmu způsobenou výrobkem na mezinárodních trzích. Práce je rozdělena na pět částí. První část se zabývá internacionalizací z teoretického hlediska. Druhá část je věnována vymezení pojmu riziko, podrobnější analýze rizika odpovědnosti za výrobek a risk managementu jako procesu řízení rizik. Dále je vymezen legislativní rámec upravující odpovědnost za výrobek v tuzemsku a v zahraničí. Hlavní částí práce je analýza konkrétního případu z praxe. Ve čtvrté části je popsán průběh události, formulovány jsou požadované nároky poškozené strany či proveden rozbor tehdejší pojistné ochrany výrobce. Součástí práce je také analýza současného pojistného trhu se zaměřením na problematiku odpovědnosti za škodu či újmu způsobenou produktem. Závěr je doplněn o optimalizaci pojistné ochrany výrobní společnosti.

Klíčová slova

Internacionalizace, legislativní rámec odpovědnosti za výrobek, pojištění odpovědnosti za škodu či újmu, risk management.

Annotation

The Risk of Liability for a Damage Caused by a Product in International Markets

The subject of this master thesis is a risk of liability for damage caused by a product in international markets. The work is divided into five sections. The first part deals with internationalization from a theoretical point of view. The second part deals with the definition of risk concept, detailed analysis of the risk of liability for product and risk management as a process of control risks. Next is defined the legislative framework of liability for a product in the Czech Republic and international markets. The main part is the analysis of the specific case from practise. The fourth part describes the course of the event, formulates the claims of the injured party and analyzes the manufacturer's the then insurance. The analysis of the contemporary insurance market focused on the issue of liability for damage caused by product is also part of the work. There is the optimization of insurance protection in the end of thesis.

Key words

Internationalization, legislative framework of liability of product, liability insurance, risk management.

Obsah

Úvod	8
1 Internacionalizace.....	10
1.1 Důvody podniků k internacionalizaci	11
1.2 Modely internacionalizace	12
1.3 Formy vstupů firem na mezinárodní trhy	15
1.3.1 Vývozní a dovozní operace	16
1.3.2 Kapitálové vstupy na mezinárodní trhy.....	18
1.3.3 Formy vstupu nenáročné na kapitálové investice.....	19
2 Riziko a risk management	21
2.1 Charakteristika pojmu riziko	21
2.2 Risk management.....	23
2.3 Rizika v mezinárodním obchodě	25
2.3.1 Riziko odpovědnosti za výrobek	26
3 Legislativní rámec upravující odpovědnost za výrobek	31
3.1 Směrnice Evropské unie	31
3.2 Právní úprava v České republice.....	36
4 Případová studie - pojistná událost v zahraničí.....	39
4.1 Popis a analýza události	39
4.2 Nárokované újmy způsobené vadou výrobku.....	43
4.3 Pojištění odpovědnosti výrobce	49
5 Analýza současného pojistného trhu	53
5.1 Allianz pojišťovna, a. s.	53
5.2 Česká pojišťovna a. s.	56
5.3 Kooperativa pojišťovna, a. s., Vienna Insurance Group.....	59
5.4 Současný pojistitel výrobce	61
Závěr	65
Seznam použité literatury	67

Úvod

Podnikatelský subjekt je v průběhu své činnosti ohrožen celou řadou rizik. Je-li předmětem jeho činnosti výroba produktů, může se subjekt setkat s rizikem odpovědnosti za újmu způsobenou výrobkem. Současné podnikatelské prostředí je navíc silně ovlivněno procesem nazývaným globalizace. Působení v mezinárodním prostředí ve srovnání s tuzemským trhem přináší jiná další rizika, spočívající v geografické vzdálenosti, obchodních zvyklostech či odlišné legislativě států. Celá situace poté vyžaduje přizpůsobit se a zvolit vhodný nástroj, kterým je možné eliminovat negativní důsledky. V praxi je obvykle využíváno pojištění nejrůznějších druhů rizik.

Cílem diplomové práce je popis a analýza události odpovědnosti za újmu způsobenou výrobkem, která se udála v roce 2001 ve Spojeném království Velké Británie a Severního Irsku. Rozborem celé záležitosti zjistit způsobené škody či újmy vadou výrobku. Kapitola je také věnována újmám nárokovaných u soudu poškozenými subjekty a pokrytí přiznaných škod soudem uzavřeným pojištěním odpovědnosti za škodu způsobenou provozní činností a vadou výrobku.

Dalším dílčím cílem práce je analýza současného pojistného trhu tedy, jak se s danou problematikou vypořádávají vybrané pojišťovací subjekty v současné době. Předmětem analýzy bude rovněž současné pojištění výrobce a případná optimalizace pojistné ochrany. Pro účely práce byla zvolena jedna výrobní společnost z České republiky dodávající produkty do celého světa. Z důvodu utajení informací nebude název výrobní společnosti uveden.

Diplomová práce je rozdělena celkem na pět částí. První kapitola obsahuje teoretické vymezení internacionalizace podnikatelských aktivit, jako jsou motivy pro účast v mezinárodním prostředí nebo formy vstupu na mezinárodní trhy. Druhá část se zabývá vymezením pojmu riziko, nástrojem řízení rizika (risk management) a riziky mezinárodního obchodu se zaměřením na riziko odpovědnosti za výrobek.

Předmětem třetí kapitoly je legislativní rámec upravující odpovědnost za výrobek. Vymezena je jak legislativa z pohledu Evropské unie tak dle právní úpravy v České republice. Cílem je seznámení se s prvky odpovědnosti subjektu za výrobek a propojení

práva Evropské unie s českými zákony. Pozornost je věnována zejména Směrnici Rady EHS č. 85/374/EEC ze dne 25. července 1985 o odpovědnosti za vadný výrobek, která znamenala velký krok v oblasti sjednocení legislativy členských států odpovědnosti za produkty. Poznatky z analýzy budou využity v další části věnující se rozboru případu z praxe.

Hlavní částí práce je případová studie věnující se skutečné události z firemní praxe. Cílem je popsání průběhu dopravní nehody způsobené vadou výrobku a shrnutí všech škod zjevných bezprostředně po střetu. Kapitola je doplněna o mechanismus regresní náhrady charakteristickou pro oblast pojišťovnictví.

V podkapitole zaměřené na újmy nárokové poškozenou fyzickou osobou je charakterizováno jaký dopad může vada na výrobku způsobit včetně vyvrcholení celé záležitosti ve formě soudního sporu. Součástí práce je také rozčlenění nárokových škod do skupin. Hlavní důraz je kladen na nejspornější bod ze seznamu požadovaných škod představující zálibu v chovu koní a utrpení psychické újmy ve formě obavy jezdit na koni. Obsahem závěru podkapitoly je rozhodnutí soudu v dané záležitosti. Poslední podkapitola čtvrté části se zabývá analýzou pojistné ochrany výrobní společnosti v době řešení události.

Poslední kapitola obsahuje pohled na problematiku odpovědnosti za újmu způsobenou vadou výrobku z hlediska současného pojistného trhu. Zkoumány budou nabídky vybraných pojišťovacích subjektů s cílem určit, zda se pojištění vztahuje na psychickou újmu. V závislosti na dosaženém výsledku je diplomová práce doplněna o vylepšení pojistné ochrany výrobní společnosti.

Při tvorbě práce bylo vycházeno z odborné literatury věnující se odpovědnosti za výrobek. Informace pro případovou studii byly získány na základě osobních konzultací a z interních materiálů společnosti.

1 Internacionalizace

Kapitola pojednává o teorii internacionalizace. Cílem kapitoly je objasnění samotného pojmu internacionalizace, dále definování motivů či důvodů proč firmy realizují mezinárodní aktivity a vymezení modelů popisujících internacionalizaci. V první části jsou uvedeny vybrané definice daného pojmu. Další část je zaměřena na motivy či důvody proč by podnikatelský subjekt měl zahájit internacionalizační proces. Následující část je věnována způsobům jak podnikatelský subjekt postupuje při budování mezinárodních podnikatelských aktivit, jedná se tedy o modely internacionalizace. Obsahem poslední podkapitoly jsou formy vstupů firem na mezinárodní trhy z důvodu návaznosti na praktickou část práce.

V dnešním globalizovaném světě je téměř samozřejmostí, že firma, která uplatňuje strategii růstu, zahájí své působení také na mezinárodních trzích. Začne tedy proces internacionalizace podnikatelských aktivit. Rozhodovací proces zaměřený na vstup subjektu na mezinárodní trh je ovlivněn řadou faktorů. V praxi se lze setkat s řadou definic pojmu internacionalizace. Vybrané definice jsou uvedeny v následující části textu diplomové práce.

Dle Zapletalové (2012) se za internacionalizaci označuje působení či zeměpisné šíření aktivit podnikatelského subjektu přes hranice domovské země. Jsou rozlišovány dva postoje k internacionalizaci a to krokový a globální. Krokový postoj je charakterizován jako proces skládající se z jednotlivých fází. Rychlá internacionalizace aktivit je uskutečněna velmi brzy od založení samotné společnosti.

Jak uvádí Danciu (2012) internacionalizace je důležitou součástí růstu a vývojové strategie podniku. Mezinárodní prostředí a podnik jsou shluky, které znázorňují nejrozumnější podmínky a situace. Internacionalizace je také odraz této mimořádné rozmanitosti, jež může být ukázána a systematizována pouze za pomoci modelů.

Další definici přináší Daniels (2015), ten označuje za internacionalizaci veškeré komerční transakce, zahrnující prodej, investice a dopravu odehrávající se mezi dvěma a více zeměmi. Cílem soukromého podnikání je generace zisku a vládní sektor podnikání vykonává takové transakce pro dosažení zisku či pro politické důvody.

Johanson (1977) považuje za internacionalizaci proces, při němž firmy postupně zvyšují jejich účast na mezinárodních operacích.

1.1 Důvody podniků k internacionalizaci

Následující část obsahuje **důvody či motivy pro internacionalizační proces**. Daniels (2015) k hlavním důvodům pro účast na mezinárodním podnikání řadí cíl **zvýšení prodeje, získání zdrojů** nebo **snížení rizika**. Dále uvádí závislost prodeje podniku na dvou faktorech, první je zájem spotřebitele o nabízené produkty nebo služby a dále ochota či schopnost je nakupovat. Právě mezinárodní prostředí přináší více potenciálních zákazníků a prodeje než jeden trh či země. Zvyšující se prodeje dnes běžně vytvářejí hodnotu, ale pouze za předpokladu, že náklady na dodatečné prodeje nerostou neúměrně.

Druhý motiv je získání zdrojů. Důvodem může být například nedostačující počet domácích dodavatelů. Výrobci také hledají něco, co jim přinese konkurenční výhodu, někdy to znamená získávání zdrojů, pomocí nichž dojde ke snížení nákladů. Konkurenční výhoda je také dosažena zvýšením kvality výrobků nebo strategií diferenciací. V obou případech mohou potenciálně zvýšit tržní podíl nebo zisky. Operování v zemích s odlišnými hospodářskými cykly může minimalizovat výkyvy v prodeji a ziscích. Klíčem je fakt kdy dojde k poklesu nebo méně rychlému růstu v zemi, která je v recesi a na druhé straně na mezinárodním trhu nastane hospodářský růst.

Berndt (2007) dělí důvody pro internacionalizaci na ekonomické a ne-ekonomické, ofenzivní a defenzivní a důvody zaměřené na resort, produkci a odbyt. K ekonomickým důvodům rovněž jako Daniels (2015) řadí cíl dosažení zisku či vypořádání se s negativní situací obchodní činnosti v domovské zemi. Naopak přidává ne-ekonomické důvody spočívající v získání určité společenské image či zaměření na moc a vliv.

Důvody internacionalizace, které mají ofenzivní charakter, spočívají v existenci určitých výhod oproti konkurenci. Jedná se například o výrobu s unique selling proposition (USP), lepší znalost nejrůznějších technologických a informačních poznatků o mezinárodních trzích v porovnání s konkurenčními firmami. V neposlední řadě sem spadají economies of scale, neboli úspory z rozsahu, kdy dojde ke snížení nákladů při výrobě ve velkém. V současné době se řada firem zaměřuje na daňové výhody v zahraničí, jde o další motiv pro internacionalizační proces.

Na druhou stranu pro defenzivní motivy je charakteristický vysoký tlak od konkurence na domácím trhu nebo upadající zájem na tuzemském trhu. Další možností je, pokud má podnik velké skladové zásoby nebo disponuje nadkapacitami, využití zahraničních trhů jako dalšího nového odbytiště produkce. Výhodou je nepatrná geografická vzdálenost daného trhu. Dle Danciu (2012) podnikatelské subjekty volí v počáteční fázi internacionalizačního procesu vstup na blízké trhy, a to z důvodu psychologické vzdálenosti na daný trh. Tímto způsobem působí ve známém prostředí, snižují riziko a nejistotu.

1.2 Modely internacionalizace

Autory **Uppsala modelu** internacionalizace jsou Jan Johanson a Jan-Erik Vahlne. Model je založen na empirickém pozorování ze studií mezinárodního obchodu na univerzitě Uppsala, odtud také pochází název modelu. V rámci studie bylo zjištěno, že švédské firmy často budují své mezinárodní operace po malých krocích, než aby začínaly mezinárodní business přes velké zahraniční výrobní investice. Obvykle podnikatelské subjekty začínají exportovat do zahraničí přes agenta, později zakládají dceřinou společnost zaměřenou na prodej a nakonec v některých případech začínají vyrábět přímo v zahraničí.

Další výzkumy ukázaly souvislost časové posloupnosti zahájení mezinárodních operací a psychické vzdálenosti mezi domovskou zemí a importéřskou zemí. Psychickou vzdálenost definovali jako souhrn faktorů zabraňujících toku informací na trhu. Jako příklady lze uvést rozdíly v jazykové vybavenosti, vzdělání, obchodních zvyklostech, kultuře nebo průmyslovém vývoji.

Výše uvedené závěry byly podpořeny studií zaměřenou na organizaci exportu švédských firem v oblasti ocelářského, dřevařského a papírenského průmyslu. Bylo zjištěno, že většina dceřiných společností byla založena formou akvizice bývalého agenta nebo organizována osobou zaměstnanou agentem. Dále byly provedeny případové studie, jejichž předmětem byl internacionalizační proces druhé největší farmaceutické švédské firmy nebo čtyři podnikatelské subjekty z oblasti strojírenství - Sandvik, Atlas Copco, Facit, Volvo (Johanson, 1977).

Výsledkem bylo rozdělení internacionalizace do čtyř fází (Johanson, 1977):

- žádné pravidelné exportní aktivity,
- export prostřednictvím nezávislých agentů,
- založení zahraniční dceřiné společnosti se zaměřením na prodej,
- výroba v zahraničí.

Autoři nevěří, že internacionalizace je výsledkem strategie optimální alokace zdrojů do různých zemí, kdy jsou porovnávány a hodnoceny alternativy vytěžení příležitosti zahraničních trhů. Místo toho shledávají internacionalizaci jako důsledek procesu postupného přizpůsobování se měnícím se podmínkám. Omezením je nedostatek nebo obtížné získávání znalostí trhu.

Pro vysvětlení všech fází internacionalizace může být dle autorů použit dynamický model. Model je složen ze dvou základních složek, a to stavových a změnových aspektů internacionalizace. Stavovými aspekty jsou úsilí o trh (market commitment) a znalosti trhu (market knowledge). K změnovým aspektům patří rozhodnutí k využití zdrojů a výkonnost současných aktivit. Principem modelu jsou dvě základní dimenze - znalost trhu a úsilí o trh. S rostoucí znalostí zahraničního trhu rostou možnosti pro aplikaci vstupů na mezinárodní trhy, které vážou kapitál. Pro dimenzi úsilí o trh je charakteristický rostoucí zájem a úsilí o daný zahraniční trh spojený s větší šancí kapitálového vstupu (Johanson, 1977; Štrach, 2009).

Další pohled na internacionalizaci subjektu nabízí **Stopfordův model** internacionalizace. Autorem modelu ze 70. let 20. století byl John M. Stopford. Ten ve svém výzkumu zkoumal 187 amerických nadnárodních společností a již tenkrát odhalil kulturní, ekonomický a politický proces zvaný globalizace. Výchozím bodem modelu je to, že firmy vstupují na zahraniční trhy postupně tedy krokově. Jedná se tedy o podobný pohled na internacionalizaci, jako měli Johanson a Vahlne v Uppsala modelu.

Prvním krokem je, že firma 1 zjišťuje výhodnost a zájem na potenciálním hostitelském trhu. Průzkum je řízen prostřednictvím externě řízených exportních aktivit. Příkladem může být prodej produkce zahraniční firmě (firma 2). Dle zkušeností s nabízeným produktem upravuje firma 2 své plány a zvažuje možnost lokální produkce a nákup licence od firmy 1 pro zahraniční trh. Udělením licence však firma 1 postupně ztrácí přímou

kontrolu nad zajímavým trhem. Vystává další impuls k internacionalizaci a to navržení vzniku joint venture se zahraniční společností. Společným podnikem se sníží lokální rizika a zvyšuje se kontrola nad trhem.

Poslední fází internacionalizačního procesu je zřízení plně vlastněných dceřiných firem v zahraničí. Důležité je také podotknout, že ne ve všech firmách probíhá internacionalizační proces dle daného modelu, tedy nezačínají první fází exportem. Některé podniky jsou již od svého vzniku globální, tzn. born - global podniky. Dle Machkové (2015) toto označení poprvé použil v roce 1993 Michael Rennie ve studii jejímž předmětem byly nové trendy v procesu internacionalizace firem v Austrálii. Jako příklad lze uvést společnosti Google nebo Facebook a další (Janatka, 2017; Štrach, 2009).

Jak uvádí Machková (2009) dalším modelem řešícím problém internacionalizace je **model EPRG**. Autor Howard Pelmutter přišel s principem, který je založen na definování manažerských stylů - etnocentrický, polycentrický, regiocentrický a geocentrický a název modelu je od nich odvozen.

Hlavním polem působnosti **etnocentrické** firmy je tuzemský trh. Na trh zahraniční vstupuje po úspěchu na domácím trhu, což je impuls k internacionalizaci. Firma proniká na trhy dle psychické vzdálenosti, tedy na trhy kulturně blízké. Klíčovou jednotkou je stále mateřská firma a zahraniční dceřiné společnosti jsou jí podřízeny. Funkci manažerů zastávají lidé ze země původu. Častou problematikou jsou potíže s adaptací na místní podmínky.

Etnocentrický typ manažerského řízení má své výhody a rizika. Za výhody lze označit možnost prezentace jednotné image firmy, větší příležitosti ve využití know-how nebo úspory nákladů z určitých operací. K hlavním nevýhodám patří riziko chybného odhadu trhu, riziko ztráty tržního podílu z důvodu nepřizpůsobování obchodní politiky a nerespektování odlišností zahraničních trhů či náročnost centrálního řízení na potřebu relevantních informací.

Úplným opakem etnocentrického typu je firma **polycentrická**. Hlavní strategií je zde přizpůsobování se podmínkám na zahraničním trhu. Každá dceřiná společnost tvoří samostatnou jednotku a má vlastní rozhodovací pravomoci. Management tvoří tuzemští pracovníci, kteří se umí perfektně přizpůsobit sociálním a kulturním odlišnostem daného

trhu. Není uplatňována jednotná marketingová strategie, každý cílový trh má svoji vlastní adaptovanou. Riziko může představovat příliš velká samostatnost zahraničních dceřiných společností, z čehož mohou plynout problémy s nedostatečnou koordinací podnikatelských aktivit a menší využívání synergického efektu (Machková, 2009).

Oblast působnosti mezinárodních aktivit **regiocentrické** (regionální) společnosti je ve vybraných sociálně-kulturních zónách. Ty představují samostatné celky a mají své specifické strategie. Posledním druhem manažerského stylu je **geocentrická** orientace. Následují jí velké, globálně působící firmy. Při řízení firmy se uplatňuje globální přístup. Pozornost je věnována ziskovosti, přízpusobením a akceptování podniku místním trhem.

Další pohled na teorii internacionalizace přinesl v 80. letech 20. století J. H. Dunning, který formuloval **teorii OLI** (ownership, location, internalization). Základem jsou jiné faktory než například u konceptu EPRG. Prvním faktorem jsou specifické výhody, které lze přiřadit konkrétnímu podniku. Podnikatelský subjekt má v majetku průmyslové vlastnictví jako jsou patenty či ochranné známky (Machková, 2015).

Další předností je velikost firmy a její místo na trhu, inovační potenciál, kvalifikace pracovníků a kapitálové zdroje. Druhým faktorem je vztah k umístění mezinárodních podnikatelských aktivit. V případě, že podnik správně zvolí cílový zahraniční trh, pro který je charakteristická kvalifikovaná pracovní síla nebo kvalitní infrastruktura, internacionalizační proces poté probíhá rychleji a efektivněji. Proces je rovněž ovlivněn stabilitou podnikatelského prostředí nebo kulturní vzdáleností trhu.

Posledním faktorem je způsob řízení. Jedná se o faktory uvnitř firmy jako například zkušenost s mezinárodními podnikatelskými aktivitami, efektivní organizační struktura nebo správná koordinace v rámci mateřské a dceřiné společnosti a další dobře vypracované systémy na kontrolu řízení. Na základě analýzy daných faktorů může firma vybrat správnou formu vstupu na mezinárodní trhy (Machková, 2015).

1.3 Formy vstupů firem na mezinárodní trhy

Pro zahájení mezinárodních aktivit může firma zvolit různé formy vstupů na zahraniční trhy. Nejsnadnější formou jsou klasické operace. Využít lze také metody nenáročné na kapitálové investice či naopak kapitálové vstupy na mezinárodní trhy. Podrobněji jsou

rozebrány klasické vývozní a dovozní operace a kapitálové vstupy, z důvodu zaměření další části práce. Produkt vyrábí dceřiná společnost v České republice. Dodání výrobku do zahraničí probíhá přes další společnost ve Spojeném království Velké Británie a Severního Irsku a následný prodej je realizován dealerem konečnému zákazníkovi.

1.3.1 Vývozní a dovozní operace

Vývoz a dovoz představují nejjednodušší formu pro vstup na zahraniční trh. V případě, že se subjekt rozhodne pro zahájení internacionalizačního procesu může spolupracovat na základně smluvních vztahů s nejrůznějšími subjekty. Jedná se o prostředníky, výhradní prodejce, zprostředkovatele, obchodní zástupce nebo komisionáře a další.

Prostředník je subjekt, který provozuje činnost vlastním jménem, na vlastní účet a riziko. Předmětem podnikání prostředníka je prodej zboží nakoupeného na základě běžných kupních smluv. Příjemci zboží jsou další odběratelé nebo konečný spotřebitel. Prostředník tímto obchodem získá cenovou marži, což je rozdíl mezi nákupní a prodejní cenou. Nepřímý export obvykle využívají malé a střední podniky, které se nevěnují mezinárodním trhům příliš často. Zřízení vlastního exportního oddělení by vyžadovalo velké náklady.

K hlavním výhodám nepřímého exportu patří snížení rizik při realizaci mezinárodní operace a dále možnost dodání zboží na trhy s vysokými náklady na přímé zpracování. Na druhou stranu je značnou nevýhodou ztráta bezprostřední komunikace se zákazníkem. Končí také možnost ovlivnit další distribuci nebo ceny zboží na mezinárodních trzích (Machková, 2014).

Další možností, kterou lze využít je **smlouva o výhradní distribuci**. Dodavatel se v této rámcové smlouvě zavazuje, že svoje zboží nebude v dané určité oblasti dodávat jiné osobě než výhradnímu odběrateli (výhradní prostředník). Při sepsání smlouvy lze využít vzorovou smlouvu (ICC Model Distributorship Contract s podtitulem Sole Importer Distributor) vydanou Mezinárodní obchodní komorou v Paříži.

Smlouva o výhradním prodeji by měla obsahovat správné náležitosti, například (Machková, 2014):

- správné vymezení smluvního území a zboží k prodeji,
- povinnosti distributora,

- konkurenční doložku,
- styl organizace prodeje,
- dodací a platební podmínky,
- maximální výše prodejní ceny (je třeba dodržovat antimonopolní zákony).

Za hlavní výhodu lze určitě označit relativně rychlý vstup na daný cílový trh v zahraničí a s tím spojené využívání zavedených obchodních cest pro distribuci výrobků. Dalším pozitivem je možnost vstupu na vzdálenější trhy, i za cenu menšího obratu, pomocí poměrně nízkých nákladů a rizika. K hlavním nevýhodám výhradní distribuce patří riziko zablokování vstupu na trh, v případě neschopnosti výhradního distributora zásobovat vymezené smluvní území. Tento subjekt je jediný kdo má právo na dané území zboží dovážet. V praxi je tato problematika řešena doložkou, jejímž obsahem je závazek výhradního distributora k minimálnímu množství odběru. Nevýhodou je zde opět ztráta bezprostředního kontaktu se zákazníkem (Machková, 2014).

Dalším druhem z řady vývozních a dovozních operací je zastupitelská činnost - **zprostředkování** a **obchodní zastoupení**. Předmětem smlouvy o zprostředkování je obstarání pro zájemce uzavření smlouvy s třetí osobou a zájemce se zároveň zavazuje zaplatit zprostředkovateli provizi. Tato forma je využívána převážně pro jednorázové obchody. Naopak smlouva o obchodním zastoupení má dlouhodobý charakter. Obchodní zástupce představuje nezávislého podnikatele, který je ve smlouvě zavázán vykonávat činnost, jejímž cílem je uzavírání určitého druhu obchodů nebo ujednání k obchodům. Vystupuje jménem zastoupeného subjektu a na jeho účet. Odměnou pro obchodního zástupce je opět provize.

Správný výběr obchodního zástupce pro budování kvalitní zastupitelské sítě v zahraničí je velmi důležitý. Obchodní zástupce je na zahraničním trhu bezprostředně přítomen a v případě, že neodvádí svoji práci kvalitně a nemá přehled o problematice, může významně ovlivnit dobré jméno vývozce na zahraniční trh.

Další možný vstup na zahraniční trhy představuje sepsání **komisionářské smlouvy**. Mezi zúčastněné strany patří komisionář a komitent. Ze smlouvy vyplývá závazek pro komisionáře obstarat pro komitenta na jeho účet vlastním jménem nějakou obchodní záležitost. Komitent je zároveň zavázán zaplatit odměnu. Komisionář je odpovědný z veškerého právního jednání učiněného vůči třetí straně. K povinnostem komisionáře patří

jednání s odbornou péčí, povinnost předávat všechny informace o důležitých okolnostech, pravidelné zprávy o výsledcích činnosti, provádět vyúčtování a do zprávy uvést osobu, se kterou uzavřel smlouvu. Zúčastněné strany mohou komisionářskou smlouvu sepsat na dobu určitou nebo neurčitou.

Za hlavní výhody této formy vstupu na trh lze považovat zachování možnosti kontroly nad cenami a využívání dobrého jména komisionáře. S tím jsou spojené zavedené distribuční cesty, obchodní kontakty či místo na trhu, které komisionář zaujímá. Negativem je vystupování výrobce na zahraničním trhu pod jménem komisionáře (Machková, 2014).

Veškeré operace si může také výrobce obstarat zcela sám, potom se jedná o **přímý vývoz** (čistý přímý export). Tato metoda je využívána hlavně pro export průmyslových výrobků, s kterými je spojena celá řada odborných doplňkových služeb a přítomnost výrobce je tak na zahraničním trhu nutná.

1.3.2 Kapitálové vstupy na mezinárodní trhy

Vstupy na zahraniční trh formou kapitálu představují značnou investiční náročnost, a proto jsou charakteristické zejména pro větší, finančně stabilní firmy. Podmínky pro příliv přímých zahraničních investic, zejména do zpracovatelského průmyslu, vytváří nebo podporuje většina zemí. Díky takovému kapitálu je možná modernizace a restrukturalizace podniků, vývoj progresivních technologií, dále také vznik nových pracovních míst. Zároveň dochází k vytváření podnikatelských příležitostí pro domácí subdodavatelské firmy. Za hlavní instituci, jejímž předmětem je podpora přílivu přímých zahraničních investic směrem do České republiky, je považována agentura Ministerstva průmyslu a obchodu CzechInvest.

Jak uvádí Machková (2014) kapitálové vstupy lze rozdělit na dvě základní skupiny - **portfoliové investice** a **přímé zahraniční investice**. Portfoliové investice představují nákup akcií nebo ostatních cenných papírů. Kapitálové vklady či reinvestovaný zisk jsou formy přímé zahraniční investice. Nejčastěji, ale přímé zahraniční investice probíhají formou fúzí a akvizic, společným podnikáním, strategických aliancí či založením úplně nového podniku tzv. investicí na zelené louce.

S cílem podpoření exportu jsou zakládány **dceřiné společnosti** nebo pobočky či reprezentační kanceláře. Pobočka a reprezentační kancelář není oprávněna uzavírat smluvní vztahy. Dceřiná společnost je řízena mateřskou společností, ale jedná se o samostatný právní subjekt podnikající vlastním jménem, na vlastní účet a riziko.

Dále přijímá mezinárodní marketingovou strategii danou centrálou a zodpovídá za její plnění. Z legislativního hlediska se řídí místními předpisy, které upravují založení a zápis do daného obchodního rejstříku (Machková, 2014).

Hlavní náplní dceřiné společnosti je nejčastěji dovoz a distribuce výrobků a služeb na daný cílový zahraniční trh. Vzhledem k bezprostřední přítomnosti na zahraničním trhu zaujímá firma výhodnou pozici oproti jiným formám průniku na mezinárodní trhy. Nedochozí ke ztrátě kontaktu se zákazníky, díky lepšímu přístupu k informacím získává společnost větší přehled o tendencích v cílové destinaci. Firma může také flexibilněji přizpůsobovat nástroje marketingového mixu dle přání zákazníků.

1.3.3 Formy vstupu nenáročné na kapitálové investice

Tyto metody je vhodné využít v případě, že se podnik nechystá investovat v zahraničí. Ve svém rozvojovém plánu však, ale mezinárodní aktivity má a kromě klasických operací jako vstupů na trh může zvolit jiné metody. Jedná se o licence, franchising, zušlechťovací operace a řadu dalších.

Licence představuje povolení či svolení k využívání nehmotného statku jiným subjektem. Zároveň je upraveno nakládání s licenčním právem a pravidla k jeho šíření. Mezi zúčastněné strany patří poskytovatel licence, tedy majitel licenčního práva a nabyvatel. V praxi dochází k prodeji nebo nákupu práv k zahraničním nehmotným statkům. K prodeji práv se subjekt uchyluje například v případě, kdy není možné zavést výrobu využívající nové poznatky či existence nejrůznějších bariér (obchodní, celní nebo devizové) brání přímému vývozu do určitých lokalit. Možností jak proniknout na dané trhy je pak prodej práv k průmyslovému vlastnictví (Machková, 2014).

Rizikem využívání licencí je uplatňování získaných znalostí, zkušeností nebo kompletní technologie po uplynutí časového období licenční smlouvy, přestože jsou ve smlouvách ustanovení o povinnostech zúčastněných stran. V praxi je, ale jejich vymahatelnost značně

složitá. Za další nevýhody lze považovat ztrátu kontroly nad prodejem výrobků, příjmem či absencí kontaktu se zákazníky. Subjekt přichází o cenné podněty od spotřebitelů pro případné změny či inovace.

Na obdobných základech je postaven smluvní vztah mezi partnery nazývaný **franchising**. Spolupráce stran je těsnější z důvodu jednotné obchodní politiky a kontroly. Předmětem je poskytnutí značky a předmětu podnikání tedy poskytnutí know-how. Základ je tvořen předáním úspěšného konceptu podnikání včetně provozování podnikatelské činnosti pod známou značkou (Machková, 2014).

Zušlecht'ovací operace představují zpracování nebo přepracování materiálu, surovin nebo polotovarů do vyššího stupně, případně až do hotového výrobku. Z legislativního pohledu představují tyto operace smlouvu o dílo. Operace je možné dělit na aktivní a pasivní. Aktivní operace představují z pohledu České republiky dodání materiálu nebo surovin zahraničním objednatelem českému podniku k zušlechtění. Opakem je dodání surovin nebo materiálu českým objednatelem do zahraničí k zušlechtění a poté znovu dovoz do České republiky.

Cílem první kapitoly byla charakteristika klíčového termínu internacionalizace či formulace důvodů pro rozšíření podnikatelského spektra o mezinárodní trhy. Analyzovány byly také modely internacionalizace, z nichž dle názoru autora vystihují realitu nejvíce modely založené na krokovém vstupu na cílový trh. Postupně jak subjekty získávají znalosti a zkušenosti, rozšiřují podnikatelské aktivity i do psychicky a kulturně vzdálenějších destinací. Poslední část byla věnována formám vstupů na zahraniční trhy. Analyzovány byly nejrůznější druhy vstupů, neboť velká výrobní společnost z případové studie působí po celém světě. V rámci své činnosti využívá pro dodání produktů do zahraničí importéra, společnost spadající pod jednotné řízení, a poté dealera vykonávajícího činnost vlastním jménem, na vlastní účet a riziko. Výrobce vybudoval také další závody v některých zahraničních zemích a to zejména prostřednictvím přímých zahraničních investic.

Předmětem následující kapitoly je riziko a risk management, protože je podnikatelský subjekt při své činnosti ohrožen nejrůznějšími riziky. Mezinárodní prostředí navíc přináší, ve srovnání s domácím, poněkud jiná další rizika. Jedním z nich je riziko odpovědnosti za výrobek, které je předmětem této diplomové práce.

2 Riziko a risk management

Druhá kapitola práce pojednává o procesu řízení rizik - risk managementu. Cílem kapitoly je vymezení pojmu riziko, formulace možných dopadů rizika včetně rozdělení druhů škod vymáhaných poškozenými osobami, čímž se bude také zabývat diplomová práce v rámci případové studie pojistné události v zahraničí. Dalším bodem kapitoly je analýza procesu řízení rizik dle jednotlivých fází. Předmětem třetí části je vymezení druhů rizik mezinárodního prostředí, která mají vliv na působení firem. Podrobněji je rozebráno riziko odpovědnosti za výrobek vzhledem k tématu práce.

2.1 Charakteristika pojmu riziko

Nejstručněji je možné definovat riziko jako možnost, že nastane situace s výsledkem, jež se odchýlí od předem daného cíle. Odchylnost nastává s určitou objektivní pravděpodobností. V literatuře lze nalézt nejrůznější druhy definic pojmu riziko, není jedna obecně uznávaná definice. Například Ducháčková (2009, s. 15) uvádí:

- *„Obecně lze konstatovat (z pohledu pojistné teorie), že riziko je nejistota, která se dá kvantifikovat (pomocí počtu pravděpodobnosti, tzn. předem je známé objektivní rozdělení pravděpodobnosti náhodných veličin počtem pravděpodobnosti), na rozdíl od tzv. pravé nejistoty, která není kvantifikovatelná (objektivní rozdělení pravděpodobnosti náhodných veličin není předem známé).“*
- *„Riziko lze měřit (popsat) pomocí určité hodnoty pravděpodobnosti. Hodnota pravděpodobnosti vyjímá nejistotu z rámce neurčenosti. Pojem riziko je chápán jako možnost vzniku události s výsledkem odchylným od cíle s určitou objektivní pravděpodobností (statistickou či matematickou).“*

Smejkal (2013) řadí pojem riziko až do 17. století v souvislosti s lodní plavbou. Plavci byli nuceni se potýkat s nejrůznějšími úskalími a vystaveni nepříznivým okolnostem. Starší význam tohoto pojmu je chápán jako odvaha nebo nebezpečí, případně nebát se riskovat. Teprve později je přidáván význam ve smyslu možnosti ztráty. Současný výklad je spojen právě také s nezdarem v podnikatelské činnosti, vznikem škody, poškozením, ztrátou či zničením.

Také Smejkal (2013) přidává různé formulace pojmu:

- „*Pravděpodobnost či možnost vzniku ztráty, obecně nezdaru.*“
- „*Odchýlení skutečných a očekávaných výsledků.*“
- „*Nebezpečí chybného rozhodnutí.*“

Shodný názor zastává Rejda (2011), který riziko charakterizuje jako nejistotu týkající se možného výskytu ztráty. Za důležité pokládá nutnost rozlišovat riziko objektivní a riziko subjektivní. Objektivní riziko je definováno jako relativní odchylka skutečné ztráty od očekávané. Základ tedy tvoří objektivně dané skutečnosti. Jako příklad uvádí počet pojištěných domů za určitý dlouhodobý časový úsek a průměrný počet vyhořelých domů za jeden rok. Přičemž z dat za každý uplynulý rok je možné získat již zmíněnou odchylku. Pro pojistitele a korporační management řídící rizika je velice užitečný koncept statistického vyhodnocení objektivního rizika. Využívány jsou nejrůznější statistické nástroje jako směrodatná odchylka nebo koeficient variace.

Naopak definice subjektivního rizika je založena na osobních duševních předpokladech či duševním stavu jednotlivce. V potaz je tedy brána závislost na lidském jednání, konání a činnosti. Dopad způsobený tímto rizikem se liší v závislosti na jednotlivci. Dvě osoby mohou mít za stejné situace odlišné vnímání rizika.

Machková (2014) přidává členění rizika v podnikání na tyto druhy:

- riziko, které je nutné podstoupit, vzhledem k povaze podniku;
- riziko, které může podnik podstoupit;
- riziko, které podnik nemůže podstoupit;
- riziko, které si podnik nemůže dovolit nepodstoupit.

S rizikem jsou spojeny dvě základní charakteristiky - neurčitost výsledku a podmínka, že alespoň jeden z možných výsledků je nežádoucí. Předpokladem rizika je existence nejméně dvou možných variant řešení. Za předpokladu, že je jistá pouze jediná varianta řešení, nejedná se o riziko. Subjektu je předem známa určitost výsledku (Smejkal, 2013).

V případě, že nastane realizace rizika, tedy nahodilá událost, je s touto situací vázán důsledek, a to vznik škody. Škoda může mít podobu materiální a nemateriální. Za škody materiální jsou považovány bezprostřední ztráty pro poškozeného v souvislosti s nahodilou

událostí. Do této skupiny patří věcné škody, pokles nebo úplná ztráta příjmu či vznik dalších výdajů souvisejících s realizací rizika. Nemateriální škody nepůsobí bezprostředně na majetek. Jako příklad lze uvést bolest po úrazu. Následky škod při realizaci rizika mohou mít tři podoby - škody na fyzických osobách, věcné škody a finanční škody (Ducháčková, 2009).

2.2 Risk management

Za účelem řízení možných rizik a omezení pravděpodobnosti jejich výskytu a zároveň také snížení dopadů vznikl nový specifický obor risk management. V českém prostředí je tento nový přístup nazýván také jako řízení rizika. Prostřednictvím této disciplíny mohou manažeři a pracovníci zahrnout projevy rizika do rozhodování o budoucím vývoji firem. Podstatou risk managementu je tedy soustavná analýza ekonomické činnosti včetně zohlednění zřetelných, potenciálních a skrytých rizik a dosažení přijatelného stupně bezpečnosti. Nutností je vynaložení nákladů na prevenci a pojištění a také vytvoření podnikových rezerv na řešení krizových situací. Výroba je rychleji obnovena a podnik navrácen do stabilního stavu.

Správné provádění řízení rizik vyžaduje řadu činností. Rizikový manažer musí ovládat znalosti z oblastí jako management, marketing, pojišťovnictví, legislativa, statistika a řada dalších. Úkolem manažera je dosažení maximálního možného omezení pravděpodobnosti výskytu rizik a případné důsledky realizace rizika předvídat a organizovat tak, aby dopad na podnikatelský subjekt byl co nejnižší.

Risk management představuje komplexní, opakující a stále se zdokonalující proces složený z řady činností. Dle Ducháčkové (2009) lze rozdělit risk management do tří fází:

- identifikace rizika,
- ocenění a kvantifikace rizik,
- kontrola a financování rizik.

V rámci **identifikace rizika** jako první fáze probíhá analýza rizikového prostředí a definování rizik, která by mohla ovlivnit ekonomickou stabilitu. Pozornost je třeba zaměřit také na rizika, jež nejsou na první pohled zjevná a hmatatelná. Management jejich výskyt na první pohled nepřipouští nebo úplně vylučuje. Navíc neustále měnící se ekonomické,

sociální a legislativní prostředí přináší řadu dalších nových rizik. Samotné zhodnocení situace je poté ovlivňováno konkrétním podnikatelským subjektem. Základem je prozkoumání oblastí, které jsou důležité z pohledu realizace rizika, tzn. struktura majetku podniku, forma majetku (budova, stavba, zásoba), finanční majetek, pracovní síla, nehmotná aktiva podniku.

Klasifikovat riziko je možné také dle výskytu. Určité druhy rizik se vyskytují po celou dobu časového období nebo procesu a jsou označovány jako stálá. Naopak rizika nahodilá se vztahují jen k určité době a nejsou prvkem objektu nebo procesu. Posledním druhem jsou rizika mimořádná. Pro správný průběh řízení rizik je tedy v první fázi důležité provést analýzu faktorů hospodářského procesu, určit rizikové faktory a vymežit významná rizika.

Ocenění a kvantifikace rizik spočívá v přiřazení váhy konkrétním rizikům a jejich dopadu na finanční situaci ekonomického subjektu. Dopad nemusí mít pouze podobu materiálního charakteru (věcná škoda), ale také nemateriální ztrátu, jako příklad lze uvést ztrátu dobrého jména podniku. Ohodnocení rizika je vyjadřováno jako součin četnosti (pravděpodobnosti) a důsledku (velikost ztráty). Pro vyjádření velikostí dopadů je využívána celá řada přístupů, pro představu je možné uvést metodu největší možné škody, odhadované největší škody či běžné očekávané škody. Druhá fáze risk managementu je charakteristická zjištěním pravděpodobnosti realizace rizika a velikosti možných škod a vymezení dopadů rizika na hospodaření.

Jak uvádí Ducháčková (2009) poslední fází risk managementu je **kontrola a financování rizik**. Jádrem této fáze tvoří činnosti zaměřené na přijímání opatření k předcházení škod a řešení finanční stránky rizika, tedy snaha eliminovat důsledky negativních nahodilých událostí. Na prvním místě je, ale především úsilí předcházet rizikům. Využívána jsou strategická nebo fyzická opatření.

Podnikatelský subjekt může změnit systém práce, využívat bezpečnější technologie či v případě nutnosti úplně zastavit výrobní linku. Všechny předcházející příklady jsou označovány jako opatření strategická. Přistoupit je možné také k zabudování zařízení na ochranu proti riziku. V podnikových prostorech instalovat protipožární opatření, bezpečnostní zámky a využívat ochranné pomůcky.

Rizika, která nelze eliminovat strategickými ani fyzickými opatřeními je možno eliminovat alespoň finančně. Podnikatelský subjekt má možnost krýt rizika prostřednictvím vlastních zdrojů, a to z běžných příjmů či pomocí samopojištění (vytvořit vlastní rezervy). Druhou možností je přenesení rizika na specializovaný subjekt, jehož předmětem podnikání je poskytování pojistné ochrany. Firma nebo jednatel využije tedy možnost pojištění.

Jak uvádí Mulačová (2013) pro procesy řízení rizik je využívána norma ČSN ISO 31000:2009. Jejím cílem je napomoci zajistit správné vymezení a analýzu rizik. Tato ČSN ISO norma představuje spíše jakýsi návod správného postupu zavedení procesu risk managementu do strategického řízení organizace. Aplikaci spolu s účinnou politikou a plánem může vedení společnosti provést na celou firmu nebo pouze na určité funkce, procesy nebo projekty. Výhodou směrnice je její všestranné využití ve veřejném, státním nebo také soukromém sektoru. Součástí této normy jsou další průvodní normy, jejichž předmětem je vymezení základních pojmů a upřesnění metod risk managementu.

2.3 Rizika v mezinárodním obchodě

Nedílnou součástí podnikatelského prostředí jsou nejrůznější druhy rizik. Mezinárodní obchod navíc přináší další řadu specifických rizik, která souvisí s geografickou vzdáleností trhů. Další rozdíly jsou spojeny s obchodními zvyklostmi nebo jinými právními předpisy a sociálně-ekonomickými podmínkami. Na druhou stranu je důležité poznamenat, že ne všechna rizika působí na ekonomickou činnost pouze v negativním smyslu. Příkladem může být riziko pohybu cen, které může přinášet i příznivé výsledky (spekulativní riziko).

Samotné dělení rizik v mezinárodních aktivitách není jednotné. Rizika mohou být členěna dle různých kritérií jako například měřitelnost rizik, vlivu na výsledek nebo příčin vzniku. Jednotlivé druhy rizik spojují úzké vazby a souvislosti. Může se jednat o vzájemné doplňování a vyskytování se společně. Proto je důležité posuzovat rizika komplexně a brát v úvahu jejich souvislost (Machková, 2014).

Janatka (2017) dělí rizika v mezinárodně obchodním prostředí do následujících skupin:

- tržní rizika,
- komerční rizika,
- teritoriální rizika,

- přepravní rizika,
- kurzová rizika,
- platební rizika,
- odpovědnostní rizika - riziko odpovědnosti za výrobek.

2.3.1 Riziko odpovědnosti za výrobek

Riziko odpovědnosti za výrobek představuje riziko, se kterým se podnikatelský subjekt může setkat jak v tuzemsku při každodenním prodeji a nákupu, tak v rámci mezinárodních obchodních aktivit. Odpovědnost za výrobek patří do kategorie komerčních rizik a v praxi se vyskytuje již od poloviny 60. let dvacátého století. Mnohem častější výskyt nastal, ale až od konce 60. let. V případě České republiky bylo toto riziko až do poloviny roku 1998 pro mnoho českých subjektů ne zcela běžné. Hlavní problematikou byl nejasný obsah. S nástupem globalizace a nárůstu mezinárodních obchodních vztahů význam tohoto rizika roste. Pro český stát je důležitým milníkem vstup do Evropské unie a s tím spojené povinnosti souladu národního zákonodárství a legislativy tohoto uskupení (Záruba, 2016).

Samotná koncepce odpovědnosti za výrobek se poprvé objevila na začátku 60. let ve Spojených státech amerických. Přes oceán se tato záležitost dostala v roce 1985, kdy Evropská unie přijala právní koncepci objektivní odpovědnosti. Tento druh odpovědnosti je označován za výsledek, nikoliv za zavinění a důkazní břemeno je kladeno na výrobce s minimální šancí na vyvinění. Navzdory tomuto evropskému vývoji nedocházelo tenkrát v posledních letech k častému výskytu soudních sporů.

Nicméně, na přelomu století se značně rozšířilo přijímání a schvalování zákonů ohledně odpovědnosti za výrobek. Dále také zákonů, předpisů a směrnic o bezpečnosti výrobků jak v Evropské unii, tak po celém světě. To mělo za následek dramatický nárůst soudních sporů a další potenciální odpovědnost v cizích zemích. Ve Spojených státech amerických tato skutečnost mohla přispět ke zvýšení rizika.

První úspěšné soudní spory o finanční náhrady za škody způsobené produkty, se přeměnily v trvalou hrozbu pro firmy. Někteří výrobci dospěli do fáze úvah úplného ukončení výroby. Vliv dosáhl také na samotné pojišťovny, které přestávaly řadit riziko odpovědnosti za výrobek do skupiny obecné odpovědnosti výrobce. Od té doby musejí američtí výrobci a prodejci považovat riziko odpovědnosti za výrobek za riziko globální.

V rámci mezinárodního působení je tedy více než pravděpodobné, že výrobci mohou být zažalováni kdekoli nabízejí své produkty. Navíc na každém trhu nebo v zemi mohou produkty podléhat regulačním opatřením státu nebo může být výrobce povinován stáhnout z prodeje vadný výrobek. Případně musí podniknout jiná nápravná opatření. Zároveň společnost, která dodává na globální trhy, musí riziko zahrnout již ve fázi plánování, tvorbě designu, následně prodeji produktu a čerpat z postupně nasbíraných zkušeností. A snažit se splňovat všechny příslušné zákony a předpisy všude, kde jsou jejich produkty prodávány (Ross, 2006).

Výrobce má odpovědnost za škody způsobené vadným výrobkem na zdraví nebo majetku poškozené osoby. Odpovědnost se vztahuje také na čistě finanční škody tedy nemajetkovou újmu. Poškozenou osobou může být samotný uživatel nebo také třetí osoby. Za vadný výrobek se považuje produkt s vadou, chybou, kazem nebo jinými negativními charakteristikami. Tyto vlastnosti poté mohou způsobit již zmíněnou škodu na zdraví či majetku. Naopak odpovědnost výrobce se netýká náhrady škody na vlastním výrobku. Důležitou roli zde hraje správné rozlišení odpovědnosti výrobce za výrobek a záruky výrobce. V praxi dochází často mylně ke spojování či dokonce zaměňování. Pro orientaci v této problematice je třeba znát nejdůležitější odlišnosti (Janatka, 2011; Záruba, 2016).

Odpovědnost za výrobek je záležitostí škod na zdraví či majetku způsobené výrobkem poškozené osobě. Poškozenou osobou je zde fyzická osoba nebo právnická osoba. Tato odpovědnost se nevztahuje na samotný výrobek. Další důležitou charakteristikou je, že zde není nutná existence žádného smluvního (vlastnického) vztahu poškozené osoby (samotný spotřebitel nebo kterákoliv třetí osoba) k výrobku. Časová lhůta odpovědnosti za výrobek je delší, obvykle deset let. Podstatný je časový údaj, kdy byl daný výrobek uveden na trh, nikoliv datum prodeje výrobku.

Jak uvádí Janatka (2011) **záruka výrobce** se týká výhradně samotného produktu. Jako podklad pro existenci smluvního vztahu zde figurují doklady, například kupní smlouva. Časová lhůta je oproti odpovědnosti za výrobek podstatně kratší, obvykle dva roky. Běh lhůty je vázán na datum prodeje výrobku.

K ochraně před rizikem odpovědnosti za výrobek lze využít nejrůznější nástroje - pojištění, samopojištění a další. V první řadě je, ale nejjednodušší ochranou především výroba kvalitních a bezpečných produktů. Nutné je také přiložit kvalitní návody s příslušným

obsahem a v požadovaném jazyce. Praxe a zkušenosti subjektů vyvážejících do zemí se speciální legislativní úpravou odpovědnosti za výrobek ukázaly, že velice užitečným nástrojem je kvalitní pojištění. Ochrana pomocí vytváření vlastních finančních rezerv pro pokrytí případných nároků nemusí být finančně nejvýhodnější. Firmy by neměly pojištění opomenout ani v případě, že se snaží a poctivě nabízejí pouze kvalitní a bezpečné produkty.

Historie speciálního typu pojištění sahá již k prvním výskytům odpovědnosti za výrobek. Existují dva základní druhy pojištění odpovědnosti za výrobek, a to (Janatka, 2017):

- **princip loss occurrence,**
- **princip claims made.**

V praxi se vyskytují oba typy, při uzavírání pojistné smlouvy je třeba ověřit si, jaký princip daný pojišťovací subjekt uplatňuje. Oba principy se vyznačují zcela zásadními odlišnostmi.

Model **loss occurrence** historicky starší. Pro model je charakteristické, že vychází ze vztahu data vzniku pojistné události, tedy škody, a možnosti uplatnit nárok na náhradu škody od pojišťovacího subjektu. Subjektem je zde pojišťovna, u které byla uzavřena pojistná smlouva platná v době nastání škody. Pojištění se vztahuje na následky odpovědnosti za škody způsobené výrobkem v době trvání pojistné smlouvy.

Hlavní předností principu loss occurrence je především záruka, že nároky poškozených osob budou uhrazeny čerpáním z pojištění. Není přihlíženo k okamžiku, kdy dojde ke konečné dohodě nebo kdy soud stanoví výši odškodnění. Finální rozhodnutí o výši odškodnění mohou být například v případě škody na zdraví stanovena až řadu let od vzniku škody. Odpovědný subjekt již nemusí podnikatelskou činnost vykonávat nebo nemusí daný druh produktu již nabízet.

Další výhodou pro pojištěného představuje fakt, že v případě pojistné události a následně případně pojistného plnění nedochází k výraznému navýšení pojistného. Cenové podmínky pro pojistná období jsou stanovovány ještě v době, kdy pojistitel o pojistných událostech ještě neví. Negativní vliv se případně projeví až v dlouhodobém časovém horizontu. Nevýhodu může představovat situace, kdy limit plnění nebude dostatečně vysoký a bude vyšší míra inflace po přiznání náhrady soudem.

Pojistný subjekt dále obvykle důkladně prověřuje situaci v případě požadavku na obnovení smlouvy. Jedním z důsledků je preventivní zvýšení pojistného. V krajním případě může dokonce pojistnou smlouvu odmítnout prodloužit nebo uzavřít. Pro pojišťovnu je hlavním negativem nejistota ohledně budoucího vývoje a výši závazků v budoucnosti. Jak již bylo zmíněno výše, konečná výše náhrady může být určena dlouho po vzniku pojistné události. Pojištění odpovědnosti za výrobek patří do kategorie tzv. long-tail rizik.

Zcela zásadně odlišným přístupem je model **claims made**. Ten pracuje s odlišným pojetím vztahu data vzniku škody a prvním písemně zažádaným uplatněním nároku na náhradu škody od pojišťovny. Pojištění se tedy může vztahovat na škody vzniklé v minulosti. Konsekvence resp. uplatnění nároku na náhradu škody nastává až v průběhu období, na které byla smlouva uzavřena. Datum určující pojistnou událost je okamžik prvního písemného uplatnění nároku na náhradu škody.

Jak uvádí Janatka (2017) princip claims made je výhodnější pro pojišťovací instituce. Výhoda spočívá právě v možnosti jasně kontrolovat finanční závazky v budoucnu. Nebo také upravovat a měnit podmínky pojistných smluv podle aktuální situace, což předchází model neumožňuje. Jedná se také o výhodu pro pojištěného, protože má zároveň možnost upravovat limit sjednaného pojištění dle současných trendů. Na přelomu 70. a 80. let 20. století již u řady pojišťovacích subjektů na mezinárodních trzích tento model pojištění rizika odpovědnosti za výrobek převažoval. Tuto skutečnost ovlivnil nepříznivý průběh pojistných událostí zejména v Severní Americe.

Na závěr nelze definovat, jaký z výše uvedených modelů je lepší. Jeden faktor je jedním subjektem vnímán jako výhoda, druhý subjekt ho považuje za značnou nevýhodu. Záleží tedy na konkrétní situaci, na zkušenostech subjektů při výběru jednoho z principů či konkurenčním vlivu na mezinárodním pojistném trhu. V současné době v praxi mírně převažuje využívání principu loss occurrence.

Cílem kapitoly bylo seznámení s oblastí řízení rizik. Pozornost byla věnována definici pojmu riziko a jeho dalším charakteristikám. Hluběji kapitola pojednávala o riziku odpovědnosti za škodu způsobenou výrobkem. Bylo ukázáno, že na počátku svého vývoje nebylo riziko zcela globální.

Prvotní chápání této problematiky jako záležitosti severoamerického kontinentu bylo později obsahově i geograficky rozšířeno do celého světa. Vydávané směrnice, pravidla a předpisy byly postupně akceptovatelné dalšími státy a začleňovány do jejich národní legislativy.

Globalizaci tohoto rizika potvrzuje i skutečnost, že se k principům směrnice Evropské unie hlásí i nečlenské státy, u kterých to není očekáváno. Je tak dosaženo snadnějšího řízení tohoto rizika a optimální pojistné ochrany. Podrobnější analýzu legislativního rámce upravujícího odpovědnost za výrobek obsahuje následující kapitola.

3 Legislativní rámec upravující odpovědnost za výrobek

Předmětem kapitoly je legislativa týkající se odpovědnosti za výrobek. Cílem je vymezení legislativního rámce jak z evropského pohledu, tak z hlediska národního zákonodárství České republiky. Dále charakterizovat zvláštnosti, které jsou dány propojením české legislativy a právem Evropské unie.

Směrnice Rady EHS č. 85/374/EEC ze dne 25. července 1985 o odpovědnosti za vadný výrobek představuje první velký krok směřující ke sjednocení legislativy evropských států v oblasti odpovědnosti za výrobek. Oficiální název uvedený v Úředním věstníku Evropské unie zní Council Directive 85/374/EEC of 25 July 1985 on the approximation of the laws, regulations and administrative provisions of the Member States concerning liability for defective products. Transformace pravidel probíhala v letech 1988 až 1998. První zemí, která přijala směrnici do svého právního řádu, byla Velká Británie a poslední Francie.

Jak již bylo uvedeno v předchozí kapitole, obsah směrnice vzalo za vzor mnoho nečlenských států Evropské unie. Jako příklad lze uvést třeba právě Českou republiku, která se tenkrát ještě jako nečlenský stát rozhodla k přijetí veškerých pravidel směrnice v roce 1998. Český stát tak splnil jeden ze závazků vycházejících z Evropské dohody o přidružení, aby se Česká republika mohla stát členem Evropské unie. Přípravy zvláštního českého zákona probíhaly řadu let. Zákon nabyl účinnosti 1. června 1998. V dalších letech byl novelizován a nejvýznamnější změna přišla s přijetím nového občanského zákoníku.

3.1 Směrnice Evropské unie

Před samotnou analýzou je nezbytné definovat co směrnice je a jaké je její postavení v právním řádu. Jak uvádí Tomášek (2017) směrnice patří mezi sekundární právo a do skupiny pěti druhů právních aktů, jež jsou dány Smlouvou o fungování Evropské unie (SFEU). Sekundární právo je odvozeno od práva primárního. Směrnice jako závazné právní předpisy sekundárního práva nevyvolávají přímý účinek. Dalšími právními akty jsou nařízení, rozhodnutí, doporučení a stanoviska. Směrnice představuje specifický nástroj, jehož prostřednictvím je dosahováno harmonizace právní úpravy mezi

jednotlivými členskými státy. Cílem je sblížení právní úpravy nikoli úplná unifikace. Tehdejší odlišnosti mohly narušovat hospodářskou soutěž, ovlivňovat volný pohyb zboží a vytvářet rozdílnou ochranu spotřebitelů. Právo Evropské unie stanoví určitý rámec tedy nějaká základní pravidla. Začlenění do národní legislativy (vlastní úprava) zůstává v kompetenci členských států. Směrnice závazně určuje výsledek, kterého má být dosaženo a jaké formy, nástroje, prostředky budou využity, je na tuzemských orgánech. Podmínkou je obecně závazný právní předpis. Naopak nařízení se vyznačuje obecnou závazností a je bezprostředně vztaheno na každý členský stát.

Pro implementaci směrnice do právního řádu je stanovena určitá lhůta. Nutné je rozlišování pojmů transpozice a implementace. Pojem transpozice směrnice představuje začlenění obsahu směrnice do vnitrostátních právních předpisů. Implementace znamená uvedení odpovídajících předpisů do praxe a také jejich správný výklad. Pro již zmíněné akty je vymezena transpoziční a implementační lhůta. Obvyklá délka činí 2 až 3 roky. Je tedy potřeba, aby byla směrnice přenesena řádně a včas.

Konkrétně již zmíněná směrnice týkající se odpovědnosti za vadné výrobky musela být zavedena nejpozději do roku 1988. Tuto lhůtu splnil pouze minimální počet členů tehdejšího Evropského hospodářského společenství, a to Velká Británie, Řecko a Itálie. Finální dokončení proběhlo až v roce 1998 a oblast této problematiky byla sjednocena.

Dále Janatka (2017) uvádí informace o převzetí základních principů vyplývajících ze směrnice i postupně dalšími novými členy Evropské unie. K těm ekonomicky významným patří Norsko (v roce 1989) a Švýcarsko (v roce 1994). Austrálie se řídí směrnicí již od roku 1992. K těm vzdálenějším destinacím patří dále jihoamerické a asijské státy či část afrických zemí.

Následující část pojednává již o výše zmíněné směrnici Evropské unie. Předmětem směrnice jsou nejrůznější definice, vymezení či taxativní výčet důvodů nebo možností. Při rozboru směrnice je nutné provádět výklad článků ve vzájemné souvislosti a zajistit tak praktickou aplikaci obsahu směrnice.

První článek směrnice definuje základní **prvky odpovědnosti výrobce**. Jak uvádí Záruba (2016, s. 21) přesné znění článku je „*Výrobce je odpovědný za škodu způsobenou vadou jeho výrobku*“. Zvolení konečné podoby (režimu) odpovědnosti předcházely intenzivní

jednání. Cílem byl výběr takového druhu odpovědnosti, který přispěje k vyšší bezpečnosti a ochraně spotřebitelů. Výrobek měl svými vlastnostmi především sloužit a nečinit škody v důsledku určitých vad.

Režim založený na zavinění (úmysl nebo nedbalost) výrobce byl zamítnut. Poškozený subjekt by v takovém případě velmi složitě celou situaci dokazoval. V praxi je obvykle zapotřebí široká znalost detailních informací týkajících se produktu, výrobních procesů a ostatních činností. A tudíž by tento režim odpovědnosti nejspíše nevedl k výše uvedenému cíli.

Druhou variantu představoval režim absolutní odpovědnosti tedy automaticky předpoklad odpovědnosti samotného výrobce za škodu způsobenou vadou produktu. S odmítnutím jakékoliv šance pro výrobce se odpovědnosti zprostit. Také tento režim byl z několika hlavních důvodů zamítnut. Hlavním argumentem byla existence okolností nezávislých na vůli a konání výrobce, dále také možnost vytvoření vady na výrobku samotným spotřebitelem v důsledku nesprávné a neodborné manipulace.

Nakonec byl vybrán režim tzv. přísné odpovědnosti. Z právního hlediska se jedná o **režim objektivní odpovědnosti**. Tento model vychází z automatického předpokladu odpovědnosti výrobce za škody způsobené vadou výrobku. Současně je umožněno, aby se výrobce na základě jednoznačně (taxativně vymezených) stanovených kritérií mohl částečně nebo úplně vyvinut z odpovědnosti.

Článek 7 taxativně vymezuje, že „*Výrobce není odpovědný ve smyslu této směrnice, prokáže-li* (Záruba, 2016, s. 102):

- a) *že neuvedl výrobek do oběhu; nebo*
- b) *že je vzhledem k okolnostem pravděpodobné, že vada, která způsobila škodu, neexistovala v době, kdy uvedl výrobek do oběhu, nebo že tato vada vznikla později; nebo*
- c) *výrobek nevyrobil k prodeji nebo jiné formě distribuce z hospodářských účelů, ani jej nevyrobil nebo nedistribuoval v rámci své podnikatelské činnosti; nebo*
- d) *že vada výrobku je důsledkem shody výrobku se závaznými předpisy vydanými orgány veřejné moci; nebo*

- e) *že stav vědeckých a technických znalostí v době, kdy uvedl výrobek do oběhu, nebyl takový, aby umožnil odhalit vadu; nebo*
- f) *v případě výrobce součásti, že vada je přisuzována konstrukci výrobku, ve kterém je součást osazena, nebo návodu poskytnutém výrobcem výrobku.*“

Výhodou tohoto režimu je kladné působení jak na výrobce tak spotřebitele. Firmy nutí vyrábět jen bezpečné produkty a spotřebitele nutí zacházet s produkty v souladu s příloženým návodem. Také jsou chráněny případné oprávněné zájmy poškozených třetích osob.

Dále směrnice vydaná tehdejším Evropským hospodářským společenstvím definuje **pojmem výrobek**. Za výrobek ve smyslu směrnice je možno považovat všechny movité věci, včetně produktů zabudovaných do jiných movitých věcí, nemovitosti a také elektřinu. Naopak vynechány byly prvotní zemědělské produkty a produkty lovu. Prvotním zemědělským produktem jsou produkty půdy, chovatelství či rybářství. Po uvážení chápání pojmu výrobek, byly v závěru vypracování směrnice přidány formulace umožňující přidat vyjmuté možnosti v rámci národní legislativy jednotlivých členských států. Tuto možnost však většina států nevyužila. V roce 1999 další směrnice Evropské unie uložila státům povinnost rozšířit definici pojmu výrobek také o prvotní zemědělské produkty a zvěřinu.

Za **výrobce** je považován výrobce konečného produktu, dále ten kdo vyrobil každou surovinu nebo součást. Výrobcem je dle směrnice také subjekt, který uvedením svého názvu, ochranné známky nebo rozlišovacích znaků na produktu vystupuje jako výrobce.

Dále Záruba (2016, s. 101) uvádí „*Aniž je dotčena odpovědnost výrobce, každá osoba, která v rámci své obchodní činnosti doveze do Společenství výrobek za účelem prodeje, pronájmu, leasingu nebo jakékoliv jiné formy distribuce, se považuje za výrobce ve smyslu této směrnice a je odpovědná jako výrobce*“. V případě, že výrobce nelze určit, je za něj považován každý dodavatel. To vše za předpokladu, že v přiměřené lhůtě z nejrůznějších důvodů neinformuje poškozený subjekt o osobě, která mu výrobek dodala.

Jelikož se jedná o odpovědnost za škodu způsobenou vadou výrobku, je nezbytné uvést definice **vadného výrobku**. V případě, že se produkt nevyznačuje potřebnými vlastnostmi, aby poskytoval uživateli bezpečnost, kterou je oprávněn očekávat, pak se jedná o výrobek s vadou. Pokud výrobce následně uvede do oběhu lepší výrobek, nelze na základě této

skutečnosti považovat výrobek za vadný. Důkaz o vadném výrobku se vztahuje vždy na konkrétní produkt, který způsobil škodu.

V článku 9 je uvedeno, že „*škodou se rozumí* (Záruba, 2016, s. 103):

- *škoda způsobená úmrtím nebo úrazem;*
- *poškození nebo zničení jakéhokoli majetku jiného než vadného výrobku samotného, s nižší prahovou hodnotou ve výši 500 ECU, pokud věc:*
 - *je druhu běžně určeného pro osobní potřebu nebo spotřebu a*
 - *byla používána poškozenou osobou převážně pro její vlastní osobní potřebu nebo spotřebu.*“

Hodnota škody musí tedy dosahovat minimálně 500 EUR. Majetek musí splňovat charakter osobního užívání. Ostatní škody, které nejsou předmětem směrnice či nabývají hodnoty menší než 500 EUR, jsou řešeny v rámci vnitrostátní právní úpravy. Předmětem této směrnice jsou pouze výrobky, které způsobily výše uvedenou škodu. Pokud jde o vady ve smyslu špatného fungování produktu, předčasného opotřebení a další, vztahuje se na tyto záležitosti jiná legislativa. V případném sporu vystupuje také poškozená osoba. Ta je dle směrnice povinna doložit vznik škody, prokázat vadu výrobku a příčinnou souvislost vady konkrétního výrobku a vznikem škody.

Celková výše náhrady újmy vzniklé vadným výrobkem je vymezena článkem 16. Konkrétně se jedná výlučně o úmrtí nebo úraz. Omezení celkové odpovědnosti výrobce je v kompetenci členských států, jedinou podmínkou je dodržení minimální hranice 70 milionů ECU (European Currency Unit, evropská zúčtovací jednotka). Horní hranice je upravena ustanovením národní legislativy.

Pro uplatnění nároku na náhradu škody způsobené vadným výrobkem je nutné znát potřebné lhůty. Dle Záruby (2016) jsou členské státy ve svých právních předpisech povinny stanovit **tříletou promlčecí lhůtu**. Počátek běhu této lhůty je závislý na rozhodných okolnostech jako kdy se oprávněná osoba mohla dozvědět o škodě, vadě a totožnosti výrobce. Délka celkové lhůty, ve které může poškozená osoba uplatňovat svůj nárok na náhradu škody je deset let ode dne, kdy výrobce uvedl daný výrobek do oběhu. Zároveň jsou respektovány předpisy národní legislativy členských států upravujících stavění nebo přerušování promlčecí lhůty.

3.2 Právní úprava v České republice

Odpovědnost za škodu způsobenou vadou výrobku nebyla v české legislativě přímo upravena až do roku 1998. V souvislosti s jednáními o členství České republiky v Evropské unii bylo nutné zajistit soulad českých zákonů a legislativy Evropské unie. Od června 1998 tak nabyt účinnosti zákon o odpovědnosti za škodu způsobenou vadou výrobku č. 59/1998 Sb. ze dne 5. března 1998.

Dle Janatky (2017) již přestal existovat rozdíl mezi odpovědností za škodu způsobenou vadným produktem v zahraničí a na území České republiky. Jak již bylo uvedeno v úvodu této kapitoly, zákon byl později několikrát novelizován. První změna právního předpisu se datuje k roku 2000, kdy byl pojem výrobek rozšířen o prvotní zemědělské produkty.

Další změna proběhla v souvislosti s rekonstrukcí českého soukromého práva, kdy 1. ledna 2014 nabyt účinnosti nový občanský zákoník (zákon č. 89/2012 Sb.). Tento zákoník se odpovědností za škodu způsobenou výrobkem věnuje ve čtvrté části (relativní majetková práva), hlava III, oddíl 2 - povinnost nahradit škodu. Konkrétně škoda způsobená vadou výrobku § 2939 – 2943.

V praxi musí podnikatelské subjekty ovládat znalost jak nové právní úpravy, tak úpravy původní. Vše se odvíjí od data uvedení konkrétního produktu na trh. Touto skutečností jsou ovlivněny zákonné lhůty tedy začátek jejich běhu. V rámci české legislativy existují tedy čtyři možnosti, kam může být produkt řazen (Záruba, 2016):

- produkty uvedené na trh do 1. června 1998 nespádají pod zákon vydaný v roce 1998 ani v roce 2012,
- produkty uvedené na trh v rozmezí od 1. června 1998 do 31. srpna 2000 se řídí zákonem z roku 1998 v původním znění,
- produkty uvedené na trh od 1. září 2000 do 31. prosince 2013 se řídí zákonem z roku 2000,
- produkty uvedené do oběhu po 1. lednu 2014 jsou plně upravovány novým českým občanským zákoníkem § 2939 – 2943.

Jak uvádí Janatka (2017) již zmíněný režim objektivní odpovědnosti byl převzat jak do původního českého zákona v roce 1998 tak i novým občanským zákoníkem. Občanský

zákoník je rozsáhlý právní předpis, který upravuje většinu právních norem příslušného právního odvětví. Objektivní odpovědnost je vymezena v § 2939 nového občanského zákoníku. Jsou zde definovány subjekty, které společně a nerozdílně hradí škodu zapříčiněnou vadou výrobku. Důležitou formulaci zde hraje, že produkt byl uveden na trh v rámci podnikatelské činnosti.

Obsahem dalšího odstavce je vymezení hranice, od které se hradí částka za škodu způsobenou vadou produktu. Hodnota je převzatá ze směrnice Evropské unie a kurz devizového trhu je vyhlášen Českou národní bankou. Horní hranice celkové náhrady újmy v případě smrti nebo úrazu není českými zákony stanovena, odpovědnost výrobce je tedy neomezená. V praxi je konečná výše kompenzace posuzována na základě konkrétního případu.

Záruba (2016) však poukazuje na odlišnosti mezi vůbec první právní úpravou v roce 1998 a novým občanským zákoníkem. Zatímco původní právní úprava uvádí pro vyjádření hranice škody, slovo přesáhne, tak nový občanský zákoník obsahuje formulaci, že výrobce je odpovědný jen za částku přesahující stanovenou hranici. Výsledkem přesného výkladu těchto právních předpisů je oslabení poškozené strany.

Pokud není možné určit výrobce, nastává pro každého dodavatele povinnost nahradit škodu. Odpovědnost neponese, pokud předá poškozené straně informaci o tom kdo je výrobce či identifikuje subjekt, který mu produkt dodal. Pro tuto záležitost je vymezena lhůta v délce jednoho měsíce (Česko, 2012).

Směrnice Evropské unie obsahuje přesné vymezení, co je považováno za výrobek. Česká legislativa nabízí pouze ustanovení, že se jedná o movitou věc určenou k uvedení na trh. Nový občanský zákoník rovněž obsahuje formulaci vadného produktu. Výrobek se má vyznačovat vlastnostmi, které zajistí, aby byl produkt k předpokládanému účelu bezpečný. V případě uvedení lepšího produktu na trh, není možné pouze na základě tohoto důvodu předchozí (starší) výrobek řadit mezi produkty s vadou (Česko, 2012).

V § 2942 jsou vymezeny důvody, na jejichž základě se může osoba zprostit své povinnosti k náhradě škody. Zákoník obsahuje převzaté principy a důvody článku 7 ze směrnice, jde tedy o již zmíněný taxativní výčet kritérií.

Lhůty pro uplatňování nároků ohledně náhrady škody způsobenou vadným výrobkem jsou do české legislativy převzaty ze směrnice vydané Evropskou unií. Objektivní lhůta je stanovena v délce deseti let od okamžiku uvedení konkrétního produktu na trh. Po uplynutí lhůty právo na náhradu škody zaniká, to říká zákon č. 209/2000 Sb. a řídí se jím, jak již bylo uvedeno výše pouze produkty uvedené do oběhu do 31. srpna 2000. Subjektivní lhůta činí **tři roky**. Naopak nová právní úprava neříká, že po uplynutí objektivní lhůty právo na náhradu škody zaniká.

Dle Záruby (2016) je nutné vzít v úvahu ustanovení týkající se promlčení a prekluze. V případě plnění závazků po prekluzi by nastalo bezdůvodné obohacení, a tak prekluzí právo zaniká. Soud k takové skutečnosti přihlíží, i když na to dlužník neupozorní. Takové případy jsou zákonem výslovně stanoveny. Právo na náhradu škody způsobenou vadou výrobku se pouze promlčuje. Za předpokladu, že je promlčený závazek splněn jedná o splnění existující právní povinnosti. Soud přihlédně k promlčení pouze na základě námitky dlužníka (Česko, 2012).

Cílem třetí kapitoly bylo seznámení s legislativním rámcem odpovědnosti za škody způsobené vadným výrobkem. Vymezen byl pramen právní úpravy v České republice. Dále definování základních skutečností vztahujících se k této problematice. Součástí bylo rovněž vysvětlení propojení legislativy Evropské unie a členských států. Kdy určitá ustanovení musí přesně kopírovat směrnici vydanou tímto uskupením a některé záležitosti jsou ponechány na uvážení členského státu.

4 Případová studie - pojistná událost v zahraničí

Cílem kapitoly je popis a rozbor události ze Spojeného království Velké Británie a Severního Irska. Dále vymezení a rozčlenění různých druhů škod nárokovaných poškozenou stranou. Dalším cílem je posoudit zda všechny části škody přiznané soudem byly kryty sjednaným pojištěním odpovědnosti za škodu způsobenou provozní činností a vadou výrobku. Celý soudní proces probíhal ve Spojeném království Velké Británie a Severního Irska.

Pro účely diplomové práce byla vybrána velká výrobní společnost v České republice. Předmětem činnosti této akciové společnosti je výroba automobilů. Výrobní závody se nachází jak v tuzemsku tak zahraničí. Automobily jsou dodány na trhy po celém světě. To znamená, že je společnosti ohrožena daleko širším spektrem rizik než kdyby působila pouze na domácím trhu. Kromě rizika odpovědnosti za výrobek se zaměstnanci společnosti setkávají například s rizikem přepravním, tržním, komerčním, kurzovým a dalšími (Trhlík, INIS International Insurance Service, s. r. o.).

Například přepravní riziko se může vyskytnout ve fázi samotné výroby produktů, při dodání dílů do výrobního procesu, tak i při přepravě již hotových automobilů. V důsledku fyzické manipulace s díly nebo hotovými automobily může dojít díky nahodilé události k poškození či krádeži přepravovaného zboží. Příčinou škody může být také vliv přírodních živlů, působení lidského faktoru, chybně naložené přepravované zboží a další.

Jak již bylo uvedeno výše, produkty jsou dodávány do celého světa. Tudíž musí společnost brát v úvahu nejen českou legislativu upravující odpovědnost za škodu způsobenou vadou výrobku, ale také specifickou legislativní úpravu této odpovědnosti na konkrétním cílovém trhu kam je automobil importován.

4.1 Popis a analýza události

Předmětem diplomové práce je pojistná událost a to dopravní nehoda ve Spojeném království Velké Británie a Severního Irska. Bližší specifikaci místa události není možné uvést vzhledem k utajení informací. Cílem podkapitoly je popsání průběhu pojistné události a dále vymezení škod nárokovaných poškozenými stranami.

Dopravní nehoda se stala na konci roku 2001. Pan A jel automobilem po jedné z britských silnic. Z dopravního prostředku se uvolnil kus dílu a následně ztratil pan A kontrolu nad svým vozidlem. Vlivem této skutečnosti mířilo auto do protisměru, kde jeli další účastníci silničního provozu. Řidička J jedoucí se svojí malou dcerou v opačném směru najela na spadlý díl na silnici a do jejího vozu narazil automobil pana A. Třetím účastníkem střetu byl ještě další řidič pan N, výsledkem nehody bezprostředně patrné po události byly jak škody materiální čili věcné na vozidlech, tak zranění osob v automobilu (Interní materiály, INIS International Insurance Service, s. r. o., 2006).

Paní řidička utrpěla zranění hlavy a hyperflexi krční páteře. Zranění dolní části zad následně zapříčinilo vystřelující bolesti do levé nohy. Tato zranění dle řidičky následně ovlivnila to, že má psychické obavy z jízdy na koni a fóbii z dalších možných zranění, přestože se poté její stav výrazně zlepšil a bolesti neměla. Čistou finanční škodou je zde utrpěná psychická újma. Její dcera krvácela z nosu, byla velmi rozrušená a brečela. Stejně jako její matka utrpěla zranění krční páteře.

Vozidlo pan A zakoupil dva roky před dopravní nehodou od místního prodejce (dealera) automobilů. Výrobek byl této firmě dodán přes importéřskou společnost sídlící ve Spojeném království Velké Británie a Severního Irska, jež je součástí celého sdružení podniků a vyroben byl v závodu v České republice.

Každý účastník zmíněné dopravní nehody měl uzavřený nějaký druh auto pojištění. Stejně jako v České republice je i v Anglii povinnost mít sjednané povinné ručení než vyrazí řidič do provozu na svoji první jízdu. Občané mají možnost výběru ze tří variant povinného ručení. Základní variantou je základní povinné ručení (Third party only) jedná se o minimum požadované britskou legislativou a obsahují ji také další dva druhy pojištění. Tento druh kryje škody na vozidlech, majetku, zdraví a životě třetích osob. Důležité je zdůraznit, že tato základní varianta pojištění se nevztahuje na škody na pojištěném vozidle a zranění pojištěného (Confused.com, 2018).

Další možností je využít o stupeň obsáhlejší variantu zahrnující rovněž požár a krádež, v Anglii označováno jako Third party, fire and theft. Nejkomplexnější variantou je tzv. allrisk pojištění (Comprehensive). Comprehensive pojištění navíc pokrývá škody na vozidle pojištěného subjektu i když je způsobení nehody považováno za jeho chybu. Rozsah pojištění je závislý na nabídce pojišťovacích subjektů součástí může být například

oprava nebo výměna čelního skla, odtah vozidla po nehodě nebo možnost využití náhradního vozidla. Jedná se tedy o komplexní pojištění obsahující jak povinné ručení tak havarijní pojištění. Cena pojištění je pak dána obsahem motoru jako v České republice a dále dalšími faktory (Confused.com, 2018).

Pan A měl uzavřené povinné ručení na svůj vůz u jednoho z britských pojišťovacích subjektů. Řidička paní J měla sjednané také již výše zmíněné havarijní pojištění. Třetí účastník nehody pan N měl klasické základní povinné ručení. Následující část je věnována vymezení materiálních škod či finančních škod souvisejících se vznikem materiální škody u poškozených stran.

Vozidlo pana A vyrobené závodem v České republice muselo být po nehodě odtahováno a uskladněno. Tyto úkony jsou součástí seznamu škod. Škodu na samotném automobilu řešil prodejce (dealer), od kterého pan A auto koupil. Oprava automobilu proběhla v rámci garanční opravy. Vůz byl podroben analýze a následně byla potvrzena možná technická závada na spoji dílu. Jednalo se tedy o vadu na výrobku (Interní materiály, INIS International Insurance Service, s. r. o., 2006).

Materiální škody na vozidle řidičky paní J byly rovněž řešeny. Automobil byl zasažen v přední části. Bylo nutné provést výměnu nárazníku, přední výplně dveří, mřížky chladiče, blatníku (do středu vozovky), předního světla, chladiče, boční ochranné lišty a olejového čerpadla. Součástí písemné zprávy o škodách na vozidle byla také zmínka o možném poškození motoru a převodovky. Finanční částky se týkaly nových náhradních dílů, dále prací na opravě vozu a vše bylo podloženo potřebnými doklady. Vozidlo muselo být rovněž odtahováno a skladováno, takže byla vystavena také faktura zahrnující tyto položky. Jelikož neměla paní J v důsledku nehody pojízdné auto, přistoupila k dočasnému půjčení jiného auta z místní půjčovny aut. Jedná se tedy o následnou škodu vyplývající ze škody na věci. Doba pronájmu dopravního prostředku činila třicet dní. Faktura o pronájmu byla součástí dokumentace.

U automobilu pana N byly v důsledku změny směru jízdy pana A zasaženy pravé dveře. V rámci oprav byla provedena výměna za nové díly, například nové dveře, rám dveří či blatník. Součástí oprav bylo také přelakování některých dílů. Finální kalkulace obsahovala finanční částky za náhradní díly, přelakování a odvedenou práci.

Výše zmíněné škody poškozených stran (paní J a pan N) byly kryty z havarijního pojištění těchto účastníků nehody. V praxi je v pojišťovacím sektoru využíván mechanismus tzv. regresivní náhrady (subrogační právo). Pokud je způsobena škoda pojištěnému subjektu, jsou náklady kryty jeho pojišťovnou. Pojistitel pak následně uplatňuje právo požadovat náhradu vyplaceného pojistného plnění.

Česká asociace pojišťoven (2014) uvádí obecnou definici z legislativní oblasti, „*Regres v právu označuje právo na náhradu plnění, které bylo poskytnuto za jinou osobu, jež byla jinak povinna plnit*“. Legislativní zakotvení obsahuje nový občanský zákoník (§ 2820). Paragraf uvádí, že regres je vázán na hrozící nebo již nastalou pojistnou událost. Subjektům (jako osoba mající nárok na pojistné plnění, pojištěný či subjekt, který vynaložil zachraňovací náklady proti jinému), které mají právo na náhradu škody nebo další obdobná práva, přísluší nárok na přechod pohledávky včetně příslušenství, zajištění a jiných práv spojených. Okamžik přechodu práva je dán momentem výplaty plnění z pojištění na pojistitele. Osoba mající právo původně, provádí potřebné úkony jako předání příslušných dokladů a sdělení ostatních informací potřebných k uplatnění pohledávky (Česko, 2012).

V případě poškozené řidičky z této pojistné události došlo nejdříve k čerpání z jejího havarijního pojištění. Pojišťovací subjekt paní J následně po nějaké době regresoval škodu po řidiči, který způsobil havárii. Obdobný princip nastal také v případě pana N i jeho finanční částky na opravu vozu pokrylo jeho havarijní pojištění. Pojišťovna následně uplatnila regres na pana A a pojišťovací subjekt, u kterého uzavřel pojistnou smlouvu na povinné ručení, poskytnul náhradu za škody. Tyto záležitosti byly vyřízeny v rozmezí několika měsíců (Trhlík, INIS International Insurance Service, s. r. o., 2018).

Prvek odpovědnosti za škody způsobené vadou výrobku byl do případu vnesen o několik let později. Poškozená řidička paní J podala pár dní před uplynutím tříleté promlčecí lhůty žalobu. Splnila tak lhůtu pro uplatnění nároku na náhradu škody způsobené vadným výrobkem. Jak bylo uvedeno v kapitole věnující se legislativnímu rámci odpovědnosti za vady způsobené výrobkem, délka promlčecí lhůty je určena směrnicí Evropské unie a členské státy, včetně Spojeného království Velké Británie a Severního Irska, byly povinny tuto skutečnost zahrnout do národní legislativy.

Počátek běhu lhůty je závislý na rozhodných okolnostech jako kdy se oprávněná osoba mohla dozvědět o škodě, vadě a totožnosti výrobce. V tomto případě byl běh lhůty určen okamžikem, kdy se dopravní nehoda stala. Poškozený subjekt se o vzniku škody dozvěděl tím, že byl účastníkem nehody.

Paní navrhovatelka těsně před uplynutím lhůty uplatnila škodu na dealerovi (prodejce vozu pana A). Kromě škody na vozidle nově uplatňovala náklady na zdravotní léčení a psychickou újmu spočívající ve strachu znovu jezdit na svých koních a dále další vzniklé újmy. Podrobnější analýza je obsahem další podkapitoly.

4.2 Nárokované újmy způsobené vadou výrobku

Jak již bylo uvedeno v předchozí části práce, žalobu podala poškozená účastnice dopravní nehody. Toho dne cestovala spolu se svojí dcerou svým vozidlem. V rámci profesního života vykonávala povolání herečky a chovala koně. Všechny tyto skutečnosti se následně promítly v podané žalobě v rámci nárokovaných škod.

Obsahem žaloby byly následující zvláštní nárokované újmy a odškodné, konkrétní finanční částky nejsou z důvodu utajení informací uvedeny. Škody jsou rozděleny celkem do čtyř skupin. Škody na hmotných věcech představují přímé škody na majetku. Druhou část tvoří škody na zdraví. Třetí skupinou jsou následné finanční škody, které vznikly v souvislosti s předchozími škodami. Posledním druhem je čistá finanční škoda, která vznikla jinak než na zdraví osoby, poškozením či zničením věci. Česká legislativa pojem čistá finanční škoda nedefinuje. Definice pojmu byla provedena na základě pojistných podmínek výrobce (Interní materiály, INIS International Insurance Service, s. r. o., 2006).

Škoda na hmotných věcech:

- poškozený prsten,
- zničené hodinky.

Škoda na zdraví:

- léčebné výlohy – fyzioterapie.

Následná finanční škoda:

- spoluúčast na pojištění,
- poplatek za pronájem automobilu,
- poplatek za umytí a vyčištění automobilu,
- ušlý příjem ze zaměstnání v divadle,
- vynaložené náklady na koně a ušlý zisk z prodeje koní,
- poplatky za poštovní a telefonní služby.

Čistá finanční škoda:

- psychická újma – strach z jízdy na koních, obava z dalšího zranění.

Poškozená řidička se při kolizi udeřila pravou rukou o okénko vozidla. Díky této skutečnosti z prstenu, který si pořídila před dvaceti lety, vypadl kámen. Ten se po nehodě nepodařilo najít. Náklady na nahrazení kamene byly stanoveny odhadem odborníka. Stejně tak byly v důsledku nárazu do okna poškozeny náramkové hodiny. Hodnota poškození byla oceněna jejich pořizovací cenou. Nakoupeny byly dva roky před dopravní nehodou.

Dalším bodem je ušlý příjem. Navrhovatelka nebyla schopna následující dva dny po nehodě vykonávat své povolání herečky. Požadovala tedy ušlý honorář za zmeškaná divadelní představení a zkoušky. Fyzioterapie a poplatky za poštovní a telefonní služby byly oceněny skutečně vynaloženými náklady a doloženy příslušnými doklady (Interní materiály, INIS International Insurance Service, s. r. o., 2006).

Nejhlavnějším a také nejspornějším bodem byla záležitost týkající se nákladů na koně a psychické újmy. Chov koní, jejich ustájení, ježdění, předvádění a prodej měla jako svoji zálibu, kterou financovala z vlastních finančních zdrojů. Po nehodě nebyla schopna z důvodu zranění páteře několik mladých koní jezdit a krotit. Koně DC a Dot byly přivezeny do stájí pár dní před nehodou. Její manžel jí sice v minulosti často pomáhal jako moderátor na různých představeních, ale na krocení, ježdění, ustájení a péči o koně, zainteresován nebyl. Řidička pevně věřila, že její psychická újma zmizí po nehodě poměrně brzo, a tak nepodnikala žádné bezprostřední kroky po události. Psychická újma spočívala ve strachu z jízdy na koni a obavy z případných zranění při pádu z koně.

Jelikož její obava z projíždění koní neodezněla, byla nucena najít alternativní řešení jako nájemné ustájení, cvičení a ježdění koní. Cílem bylo zajištění dobrého vyškolení dvou koní pro jejich následnou ukázkou a prodej. Požadovala finanční částky na zajištění drezury koní, dále na převoz koní na farmu, poplatek za nájemné ustájení a náklady na krmení. Další dva koně musela dva roky po nehodě prodat pod cenou. Přestože celou dobu věřila, že bude schopna vrátit se k aktivitám drezury. Součástí požadavků byl tedy také ušlý zisk z prodeje případně vycvičených koní (Interní materiály, INIS International Insurance Service, s. r. o., 2006).

Odškodnění pro svoji nezletilou dceru požadovala paní řidička také. Záležitost byla nejprve řešena v rámci jedné společné žaloby, ale z důvodu střetu zájmu se žalobou její matky, byla věc předána jiným advokátům.

Žaloba byla nejdříve směřována na prodejce (dealera) automobilů pro vadu na vozidle, které způsobilo nehodu. Tato společnost popřela, že by měla být odpovědná za jakékoliv utržené ztráty, neboť neexistovaly žádné důkazy o údajné vadě na motorovém vozidle, které zákazníkovi dealer prodal. V průběhu dalšího soudního řízení bylo oficiálně konstatováno, že motorové vozidlo obsahovalo vadu a bylo nebezpečné. Tento závěr byl stanoven na základě obdržené zprávy od techniků zpracované po dopravní nehodě. Zpráva obsahovala informace o technické závadě na spoji dílu způsobené při výrobě motorového vozidla ve výrobním procesu.

Jelikož byl výrobce znám, popřel dealer odpovědnost za škody způsobené motorovým vozidlem. Bylo zřejmé, že toto konkrétní vozidlo vadu obsahovalo v době uvedení do oběhu a není možnost vyvinění na základě taxativně vymezených důvodů uvedených v předchozí části práce věnované legislativnímu rámci. Obžalovaný prodejce argumentoval tím, že se jedná čistě o odpovědnost za vady způsobené na výrobku během výroby a žaloba není směřována na správný subjekt. Prodejce požádal soud o přizvání importéra jako dalšího účastníka soudního řízení. Nicméně ve stejný okamžik sama importérská společnost, která byla se záležitostí seznámena, požádala soud o zapojení do soudního řízení do pozice druhého obžalovaného. Žádost byla soudem vyslyšena. Společnost souhlasila s dořešením celého případu na vlastní náklady (Trhlík, INIS International Insurance Service, s. r. o., 2018).

Většina z výše uvedených nárokovaných škod v žalobě byla obžalovanou stranou přijata. Jak již bylo uvedeno v předchozím textu shrnujícím všechny nárokované újmy, nejspornější položkou s nejvyšší požadovanou částkou byly náklady na koně a psychická újma. Poškozená paní J utrpěla při nehodě zranění zad. Přestože bolesti páteře a hlavy odezněly, zůstaly jí psychické obavy z jízdy na koních. Nemohla koně projíždět a cvičit.

Importérská společnost vznesla prostřednictvím svého právního zástupce několik argumentů. Poukazovali na určitou nejistotu o držení koní paní navrhovatelkou. Dle informací v různých dokumentech se rozcházela data o počtu vlastněných koní, jejich věku či době jejich pořízení. Dokumentace paní majitelky nebyla příliš obsáhlá. Nebylo tak možné ověřit a potvrdit obsah prohlášení a vyjádření svědků. Či dále s jistotou stanovit hodnotu daných koní.

Rovněž nebyla k dispozici žádná detailní potvrzení dokládající kvalifikaci a zkušenosti paní J z oblasti práce s koňmi. Svě znalosti zakládala na zkušenostech získaných na farmě svého otce či poskytnutím fotografií dokládajících její jízdu na koni. V žalobě prohlašovala, že cvičí mladé koně a následně je prodá a tuto činnost následkem utrpěných zranění nemůže dále vykonávat.

Stejně tak přesně nedoložila, že aktivity týkající se koní vykonává výhradně sama bez značné pomoci a asistence ostatních. Navíc si stále udržovala své zaměstnání v divadle, a tak je zde pochyb, že mohla věnovat veškerý svůj čas těmto činnostem (Interní materiály, INIS International Insurance Service, s. r. o., 2006).

Neposkytla také žádné důkazy jejích předchozích obchodních aktivit s koňmi. Dle jedné ze svědeckých výpovědí nevedla žádné účetnictví, protože dle jejího názoru nevytváří žádný zisk. Veškeré finance získané z prodeje vycvičených koní jsou ihned použity na financování krmení či opravu oplocení. Obžalovaná importérská společnost tedy poukazovala na rozporující si prohlášení.

Na jedné straně paní J trvala na utrpěné ztrátě z prodeje koní, neboť prodávala koně pod cenou a na straně druhé řádně nedokládala předchozí obchodní aktivity. Poněkud kontroverzně zde působí umístění některých koní do nájemného ustájení a vycvičení a prodej zbylých koní pod cenou.

Majitelka tedy nemusela utrpět žádné ztráty a prodej koní bylo její vlastní rozhodnutí. Ve stájích navíc nejspíše měla také mnohem starší koně, které nezvládla do daného okamžiku zkrotit.

Advokáti importéra celou záležitost nákladů na koně a psychickou újmu shrnuli jednoduše jako neodůvodněnou a spekulativní. Jakékoliv ztráty v tomto ohledu, i když je lze třeba doložit, nemohou být kompenzovány, jelikož souvislost s nastalou nehodou je poněkud vzdálená.

Do celé záležitosti vstoupil také pojišťovací subjekt pana A, jehož vadné vozidlo způsobilo dopravní nehodu. Tato pojišťovna platila veškeré výlohy spojené s dopravní kolizí, protože jak bylo výše popsáno, byly na ni regresovány škody od poškozených subjektů. Vzhledem k tomu, že odpovědnost přiznal výrobce, přistoupila pojišťovna pana A také k regresu na pojišťovací subjekt importéra. A nakonec v rámci interního řešení celé situace až na společnost v České republice, která vozidlo vyrobila tedy na pojištění odpovědnosti výrobce (Trhlík, INIS International Insurance Service, s. r. o., 2018).

Tato událost jasně ukazuje, že v praxi může být proces regresivní náhrady značně složitý a průběh celého mechanismu regresu se může skládat z několika kroků (fází). Poslední účastník již nemá možnost požadovat náhradu vyplaceného pojistného plnění na dalším subjektu a škoda je kryta z jeho pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou vadou výrobku.

Rozhodnutí soudu v celé záležitosti bylo následující. Veškerá další řízení v případě jsou ukončena za podmínek stanovených v příloženém rozpisu ujednaných škod. Žalovaná strana je povinna zaplatit navrhovatelce její náklady, které jsou dohodnuté v příloženém dokumentu od importérské společnosti. Soudce tedy vzal v úvahu námitky od právníků žalované strany a firma byla zproštěna v bodě obžaloby v záležitosti psychické újmy paní řidičky. Nárok na náklady na koně soud paní navrhovatelce přiznal pouze za dobu několika měsíců, kdy trpěla bolestí zad. Ušlý zisk z prodeje koní nebyl uznán vůbec. Po zaplacení škod a nákladů byl žalovaný subjekt zbaven jakékoliv další odpovědnosti vůči navrhovatelce (Interní materiály, INIS International Insurance Service, s. r. o., 2006).

Importérská společnost nebyla povinna k náhradě následujících škod (Interní materiály, INIS International Insurance Service, s. r. o., 2006):

- psychická újma v podobě strachu z jízdy na koni či hrozbě dalších zranění z důvodu případného pádu z koně,
- náklady na koně a ušlý zisk (po uplynutí bolestí zad a hlavy).

Importérská dceřiná společnost musela dle rozhodnutí zaplatit požadované částky v těchto záležitostech:

- náklady na odtah a skladování vozidla pana A,
- oprava automobilu pana N,
- oprava automobilu paní J,
- umytí a vyčištění automobilu paní J,
- nájem náhradního vozidla paní J,
- spoluúčast na pojištění,
- ušlý příjem ze zaměstnání v divadle,
- náklady na koně po dobu trvajících bolestí zad a hlavy,
- poškození prstenu a hodinek,
- léčebné výlohy.

Důležité je poznamenat také to, že importér automobilů do Spojeného království Velké Británie a Severního Irsku byl strana neúspěšná v soudním řízení. Úspěšná strana rovněž měla právo na přiznání nákladů, které v řízení vzniknou. Součástí finanční částek k zaplacení byly také:

- náklady na právní zastoupení paní J,
- náklady na právní zastoupení pojišťovny pana A,
- náklady na právní zastoupení prodejce automobilu pana A.

Celá záležitost tohoto případu byla později řešena ještě interně mezi pracovníky v rámci firem (společnost ve Velké Británii a firma v České republice). Na závěr celého rozboru nárokovaných škod a jejich následného přiznání či nepřiznání soudem je na místě uvést, že výrobce měl uzavřené pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou provozní činností a vadou výrobku u pojišťovacího subjektu se sídlem v České republice.

Předmětem další podkapitoly je tedy analýza, zda všechny části škody byly kryty pojištěním odpovědnosti (Trhlík, INIS International Insurance Service, s. r. o., 2018).

4.3 Pojištění odpovědnosti výrobce

Dceřiná společnost v České republice měla pro případy ohrožení rizikem odpovědnosti za výrobek uzavřené **pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou provozní činností a vadou výrobku**. Analýza zaměřená na zjištění zda byly škody kryty pojištěním, bude provedena s pomocí pojistných podmínek, které byly nezbytnou součástí tehdy uzavřeného pojištění. **Pojistné podmínky** jsou dle zákona nedílnou součástí pojistné smlouvy. Obě strany jsou s nimi před podpisem pojistné smlouvy řádně seznámeny a dokládají to svým podpisem. Změnit pojistné podmínky v budoucnu je možné pouze se souhlasem obou zúčastněných stran (Interní materiály, INIS International Insurance Service, s. r. o., 2006).

Tento druh pojištění patří do skupiny pojištění podnikatelů a průmyslu. Je označováno také jako pojištění škodové, to znamená, že jeho primárním cílem je náhrada škody vzniklé v důsledku nahodilé události. Aby pojištění mohl podnikatelský subjekt uzavřít, musí zjevně pojistnou ochranu před následky nahodilé skutečnosti potřebovat. Musí tedy existovat pojistný zájem, jinak sjednané pojištění není platné.

V pojistných podmínkách je vymezen **rozsah pojištění**. Pojištěný subjekt musí v době pojistné události splňovat všechna příslušná oprávnění k provozování podnikatelské činnosti podle zvláštních právních předpisů. Škody způsobené vadou výrobku jsou předmětem pojištění, pouze pokud jsou výslovně ujednány. Společnost je ujednány měla v pojistné smlouvě. Výrobní společnost měla právo na náhradu škody na zdraví nebo usmrcením, na věci a z ní pramenící jiné majetkové škody, za které odpovídá. To vše za podmínky, že byl proti ní vznesen nárok na náhradu škody. Náklady na léčení zaplacené zdravotní pojišťovnou rovněž pod sjednané pojištění patří.

Výsledkem analýzy rozsahu sjednaného pojištění je zjištění, že škody, které musel importér (později výrobní společnost) dle rozsudku nahradit, byly uzavřeným pojištěním pokryty. Kdyby, ale soud přiznal navrhovatelce psychickou újmu a náklady na koně, pojištění by se na odpovědnost za takovou škodu nevztahovalo. Pojistné podmínky obsahují výhradně formulaci majetkové povahy.

Pro vznik práva na pojistné plnění nemusí být ovšem splněn jen charakter škody, ale také **časová a územní působnost pojištění**. Podmínkou je nastání pojistné události v ujednaném časovém rozpětí, pokud není sjednáno jinak. Území vymezené v pojistných podmínkách je území České republiky. Rozšíření je možno dohodnout zvlášť opět v pojistné smlouvě. Smlouva byla sjednána včetně území Spojeného království Velké Británie a Severního Irska.

Je-li sjednáno také pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou vadou výrobku, je pojištění vztaheno pouze na škody způsobené produkty dodanými pojištěným subjektem na trh v době trvání pojištění. Pokud je zvlášť ujednáno tak může být zahrnuta také odpovědnost za škody způsobené vadnými výrobky, které firma na trhy dodala ještě před počátkem pojištění.

Na druhou stranu zde není právo na pojistné plnění v případě škody na výrobku samotném a také samozřejmě pokud pojištěný o vadě věděl nebo vědět mohl v době dodání na trh. Dále také pokud nemohla být vada odhalena v době uvedení na trh s ohledem na tehdejší stav ve vývoji vědy a techniky. Pojištění se rovněž nevztahuje na škodu způsobenou vadou výrobku, pokud subjekt převedl výrobu na třetí osobu a to formou licenční smlouvy (Interní materiály, INIS International Insurance Service, s. r. o., 2006).

Kromě výše uvedených případů, na které se pojištění nevztahuje při odpovědnosti za škody způsobené vadou, jsou součástí pojistných podmínek také **výluky z pojištění** vztahující se na celé pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou provozní činností a vadou výrobku. Jejich seznam je obsáhlý, z tohoto důvodu jsou následně uvedeny vybrané příklady odpovědnosti pojištěného za škodu a náklady, na které se pojištění nevztahuje (Interní materiály, INIS International Insurance Service, s. r. o., 2006):

- škoda způsobená úmyslně;
- vznik škody v souvislosti s terorismem, válečnými událostmi či občanskou válkou a dalšími podobnými událostmi;
- pokud škoda vznikla v důsledku spojení, smísení vadného produktu s jinými výrobky, či dalšími fázemi výroby jako opracování či zpracování vadného produktu;
- škody související s odstraněním, demontáží, vyjmutím nebo uvolnění výrobků s vadou;

- škody vyplývající z činností, jejichž cílem je stažení produktu z trhu;
- jakékoliv náhrady (škoda, kompenzace, úroky, náklady, výdaje, úhrada, bez ohledu na jejich povahu) přiznané soudem Spojených států amerických, Kanady, Austrálie a Nového Zélandu.

Pojištění výrobní společnosti rovněž tehdy nepokrývalo nejrůznější sankce jakékoliv povahy (smluvní, správní či trestní). V případě, že jsou v jedné pojistné smlouvě pojištěny další fyzické nebo právnické osoby, tak se pojištění nevztahuje na škody způsobené jedním pojištěným subjektem dalšímu subjektu v pojistné smlouvě.

Dále také škody, které pojištěný způsobí svému manželu, sourozenci, příbuzným nebo jiným blízkým osobám. Vyjmuti jsou také společníci nebo jejich manželé či příbuzní, statutární orgány, zákonní zástupci nebo zmocněnci pojištěné osoby. Kromě těchto skutečností je možné vymezit další výluky z pojištění zvlášť do pojistné smlouvy.

Další články pojistných podmínek vymezují nejrůznější povinnosti a práva účastníků pojištění či skutečnosti rozhodné pro vznik a změny v pojištění. Upraveno je také samotné pojistné a jeho změny. Při sjednání je možno vybírat z běžného pojistného nebo jednorázového. Pro stanovení je v praxi používána buď sazba z proměnné hodnoty či pevná finanční částka. Charakterizována v pojistných podmínkách je i pojistná doba a zánik pojištění.

Vyjmenovány jsou také možnosti, jak lze dosáhnout zániku pojištění, a to dohodou, výpovědí a odstoupením od pojistné smlouvy. V případě smrti pojištěné fyzické osoby nebo zániku osoby právnické, zaniká pojištění dnem, kdy k této rozhodné skutečnosti došlo. Pro předcházení případným nedorozuměním jsou v závěru vymezeny nejrůznější pojmy a v článku závěrečných ustanovení datum, od kterého nabývají pojistné podmínky v platnosti.

Cílem této kapitoly bylo popsání a analýza případové studie na území Spojeného království Velké Británie a Severního Irsku. Akciová společnost se sídlem v České republice dodala přes importérskou společnost a prostřednictvím dealera konečnému zákazníkovi na tento trh nový automobil. Následně se vzhledem k způsobené dopravní nehodě ukázalo, že se výrobek vyznačoval vadou.

Poškozený účastník (řidička paní J) nehody vznesl těsně před uplynutím promlčecí lhůty nároky za způsobenou újmu. Charakteristika a rozbor vznesených nároků v žalobě a určení zda je soud poškozené přiznal či ne, bylo rovněž jedním z cílů kapitoly. Kapitola byla také doplněna problematikou mechanismu regresních náhrad, které obecně v pojišťovacím sektoru zaujímají své nezastupitelné místo.

Posledním cílem kapitoly bylo prostřednictvím rozboru všeobecných pojistných podmínek, které byly součástí uzavřeného pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou provozní činností a vadou výrobku, prozkoumat zda všechny části škody byly kryté tímto uzavřeným pojištěním. Poslední kapitola diplomové práce je věnována analýze současného pojistného trhu se zaměřením na pojištění odpovědnosti za škody způsobené vadou výrobku.

5 Analýza současného pojistného trhu

Předmětem poslední kapitoly práce je analýza současného pojistného trhu. Cílem je zjistit, jak se s takovou problematikou v případové studii vypořádávají vybrané pojišťovací subjekty v současné době. Podrobeny analýze budou produkty Allianz pojišťovny, a. s., České pojišťovny a. s., Kooperativy pojišťovny, a. s. a současné pojišťovny výrobce automobilů z případové studie. Součástí kapitoly bude také případná optimalizace pojistné ochrany.

5.1 Allianz pojišťovna, a. s.

Prvním vybraným pojišťovacím subjektem je Allianz pojišťovna, a. s. patřící do pojišťovacího koncernu s celosvětovou působností Allianz Group. Historie společnosti sahá až do roku 1890, kdy byla založena v Berlíně. Od roku 1993 rovněž pojišťuje život a majetek fyzických a právnických osob v České republice. Pro podnikatelské subjekty nabízí široké spektrum produktů jako pojištění podnikových automobilů, dalšího majetku firem. Či pojištění odpovědnosti za škody způsobené jiným subjektům, které pokrývá škody na životě, zdraví, majetku a s tím související případné finanční škody. Pojistit je také možné rizika související s přepravou nebo mezinárodním obchodem. Pro tuzemské a zahraniční pracovní cesty zaměstnanců je možné uzavřít cestovní pojištění či přispívat zaměstnancům na penzijní připojištění.

Pro účely diplomové práce a propojení souvislosti s případovou studií je podstatná nabídka pojištění odpovědnosti podnikatelů v situacích kdy je podnikatel povinen nahradit způsobenou újmu (například provozní činností, výkonem vlastnických práv k nemovitosti, na věcech zaměstnanců, na převzatých, užívaných, vnesených nebo odložených věcech a jiné) (Allianz, 2018).

Pojišťovna Allianz nabízí přímo **pojištění odpovědnosti (provozní činnost, výrobek)**. Jde o soukromé a škodové pojištění. Z legislativního pohledu se jeho úprava řídí novým občanským zákoníkem (zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník). Směrodatné je opět ujednání v pojistné smlouvě a všeobecné pojistné podmínky (platnost od 1. ledna 2014). Pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou vadou výrobku je však nutné výslovně ujednat v pojistné smlouvě. To následně zakládá právo pojištěného subjektu, aby za něj

pojišťovna Allianz nahradila škodu nebo újmu, kterou zapříčinil vadný produkt. Podmínkou je způsobení škody vadným výrobkem dodaným na trh v době platnosti pojistné smlouvy. V opačném případě je třeba výslovně přidat ujednání včetně výrobků dodaných na určené trhy před začátkem pojištění. Územní působnost pojištění je celosvětová kromě Spojených států amerických a Kanady (Allianz, 2014).

Zajištěno je právo pro pojištěného, aby v případě pojistné události za něj pojistitel nahradil (Allianz, 2014):

- škody na věci (poškození, zničení, ztráta);
- újmu způsobenou na zdraví a při usmrcení;
- újmy na jmění jako tzv. následné škody vyplývající ze škod uvedených v předchozích bodech;
- náklady řízení související s jednáním o náhradě škody (občanské soudní řízení, mimosoudní jednání).

Ve všeobecných pojistných podmínkách se dále uvádí (Allianz, 2014, s. 1): *„Pojištění se vztahuje i na povinnost pojištěného poskytnout peněžitou náhradu další nemajetkové újmy uplatněno v souvislosti s utrpěnými duševními útrapami, pokud jsou současně splněny tyto podmínky:*

- a) tato peněžítá náhrada byla stanovena pravomocným rozhodnutím orgánu veřejné moci, které bylo vydáno v souvislosti s pojištěnou činností,*
- b) tato náhrada další nemajetkové újmy se váže k právu na pojistné plnění, které vzniklo v důsledku povinnosti pojištěného k náhradě při ublížení na zdraví nebo při usmrcení.“*

Všeobecné pojistné podmínky definují, co znamená újma na zdraví. Jde o tělesné poškození fyzické osoby (zlomená noha či ochrnutí). Psychická újma tedy představuje čistou finanční škodu, která je způsobena jinak než na zdraví, usmrcením, úrazem nebo poškozením, zničením hmotné věci. Nemajetková újma se vztahuje k náhradě za ublížení na zdraví nebo při usmrcení. Psychickou újmu tedy pojištění nepokrývá.

Pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou vadou výrobku není určeno pro krytí škod způsobených konkrétně na vadném produktu, který je původce škody. Další výluka je

spojena s aktuálním stavem ve vývoji vědy, techniky, vědních oborů, kdy nebylo možné vadu odhalit. Třetím bodem, na který se pojištění nevztahuje, je situace, kdy výrobce (pojištěný) převedl výrobu na třetí osobu. Konkrétně všeobecné pojistné podmínky upravují navíc formu převodu, musí se jednat o licenční smlouvu. Výlukou je také situace pokud v době dodání výrobku na trh pojištěný měl nebo měl mít informace o tom, že výrobek disponuje vadou. Poté není právo na náhradu způsobené škody nebo újmy.

Kromě výše uvedených případů má ve všeobecných pojistných podmínkách pojišťovna Allianz článek 5, jehož obsahem jsou výluky z pojištění pro pojištění odpovědnosti (provozní činnost, výrobek). Jejich výčet je obsáhlý a v následující části budou uvedeny pouze určité vybrané příklady či jejich shrnutí, kdy se pojištění nevztahuje na odpovědnost za škodu či újmu způsobenou (Allianz, 2014):

- záměrně;
- jiným způsobem než škodou na věci, zabitím či újmou na zdraví;
- v souvislosti s provozem dopravních prostředků (motorová, nemotorová vozidla, letadla a s tím související úkony);
- v průběhu přepravy (přepravní, zasílatelské smlouvy);
- při podnikání, pro něž právní předpisy stanoví povinné sjednání pojištění odpovědnosti za škodu z výkonu povolání;
- v průběhu stažení výrobku z trhu;
- v důsledku úkonů nutných pro odstranění, odmontování produktu s vadou;
- v důsledku přiznaných náhrad dle legislativy Spojených států amerických a Kanady.

Výluky z pojištění ukazují, že trhy jako Spojené státy americké a Kanada mají svá **specifika v pojišťovacím sektoru**. Jak bylo uvedeno v druhé kapitole pojednávající o hlouběji o riziku odpovědnosti za výrobek, celá koncepce odpovědnosti za výrobek se poprvé objevila v 60. letech 20. století právě ve Spojených státech amerických. Následně po značných legislativních změnách odpovědnosti za výrobek, dramaticky vzrostl výskyt soudních sporů.

Jak uvádí Ross (2006, s. 12) „*Litigation will never be as big of a financial risk in the European Union as it is in the United States.*“ Soudní spory tedy nikdy nebudou

v Evropské unii tak velké finanční riziko, jako tomu je ve Spojených státech amerických. Soudní procesy jsou obvykle velmi nákladné a časově náročné. Určité riziko zde představují také značné rozdíly v legislativě jednotlivých států či rozdílné pojetí odpovědnosti za dodané výrobky. Výsledkem je velké množství právních sporů, které se mnohdy jeví až absurdní a nemožné (BusinessInfo.cz - Oficiální portál pro podnikání a export, 2017).

Analýzou všeobecných pojistných podmínek Allianz pojišťovny, a. s. bylo zjištěno, jaká je současná nabídka pojištění s pokrytím škod způsobených vadou výrobku. V případě zájmu musí podnikatelský subjekt zahrnutí výslovně ujednat při uzavírání pojistné smlouvy. V porovnání s obdobím z případové studie jsou současné podmínky ovlivněny přijatým novým občanským zákoníkem, dle kterého je nutno se řídit od 1. ledna 2014.

Cílem bylo zjištění, zda se pojištění vybraného pojišťovacího subjektu (Allianz) vztahuje i na psychickou újmu, která byla předmět žaloby v případě z praxe. Výše zmíněné pojištění odpovědnosti zaměřené na provozní činnost podniků a odpovědnost za výrobek se vztahuje i na újmu nemajetkovou, ovšem pouze v souvislosti s ublížením na zdraví. Psychická újma poškozeného pokryta nabízeným pojištěním není. Zahrnuty jsou skutečné škody na hmotné věci, újma na zdraví a následné finanční škody.

5.2 Česká pojišťovna a. s.

Česká pojišťovna má velmi bohatou historii, její tradice sahá až k roku 1827. Mezi vůbec první nabízené produkty patřilo pojištění proti požáru. Na počátku 20. století začíná nabízet životní pojištění a pojištění zákonné odpovědnosti a úrazu. V letech 1948 až 1991 si držela Česká pojišťovna monopolní postavení na trhu na českém území. Rok 1991 byl ve znamení otevření trhu pojišťovnictví a umožnění vstupu dalších pojišťovacích subjektů. I přes vysoce konkurenční prostředí si v oblasti pojišťovnictví drží výsadní postavení.

Nabídka pro podnikatelské subjekty je zaměřena podobně jako u pojišťovny Allianz (firemní automobily, majetek, oblast cestování, odpovědnost a další). Ochranu proti odpovědnosti za škody způsobené vadou výrobku vystihuje nejvíce **pojištění obecné odpovědnosti podnikatele a právnických osob** (Česká pojišťovna, 2018).

Uzavřením pojištění je poskytnuto právo na náhradu škody či újmy na zdraví a věci. Jedná se o komplexní ochranu pojištěného v souvislosti s jeho provozní činností, poskytovanými službami, odpovědností za škodu způsobenou vadným produktem a poškození věci pracovníků firmy. Kryta je újma na zdraví žáků a učňů či náhrady za léčebné výlohy regresované od zdravotních pojišťoven. Opomenuta není ani náhrada nákladů na právní zastoupení při soudním sporu či náklady vzniklé v důsledku mimosoudního vyrovnání.

Všeobecné pojistné podmínky pro pojištění majetku a odpovědnosti se skládají ze tří částí (společná ustanovení, majetek, odpovědnost). Společná ustanovení upravují pojištění obecně jeho vznik, průběh nebo skutečnosti určující zánik pojištění a povinnosti účastníků. Charakterizovány jsou také společné pojmy. Ve všeobecných pojistných podmínkách České pojišťovny jsou navíc obecné výluky z pojištění, které patří jak k pojištění odpovědnosti, tak k pojištění majetku (Česká pojišťovna, 2014).

Pojištění odpovědnosti je sjednáno za účelem náhrady případné způsobené škody či újmy jiné osobě. Škodou se rozumí poškození, zničení, ztráta nebo odcizení hmotného předmětu. Fyzická nebo právnická osoba věc vlastní, užívá či ji z jiného důvodu má oprávněně u sebe. Naopak újma je dle těchto všeobecných pojistných podmínek vztažena na ublížení na zdraví fyzické osoby nebo usmrcení. Pro vznik samotného nároku na pojistné plnění v případě pojistné události musí výše uvedené případy nastat v době trvání pojistné smlouvy a na vymezeném území. A současně zde musí být prokazatelná souvislost s oprávněně prováděnou činností či vztahy z této činnosti vyplývající. Vše je konkrétně vymezeno v pojistné smlouvě uzavřené s pojistitelem a možnosti jak se lze od předchozích ustanovení odchýlit jsou dány dalším článkem pojistných podmínek (Česká pojišťovna, 2014).

Odpovědnost za způsobenou škodu nebo újmu vadným produktem je u České pojišťovny ujednána rovnou ve všeobecných pojistných podmínkách. Léčebné výlohy vyplacené zdravotní pojišťovnou jsou pojištěním také kryty. Na druhou stranu jsou také opět vymezeny výluky z pojištění odpovědnosti. Česká pojišťovna má oproti předchozí vybrané pojišťovně výluky z pojištění přehledněji rozděleny do skupin. Základními příklady jsou způsobení škody záměrně, škoda způsobená při výkonu povolání, u kterého právní předpisy přímo stanoví povinnost uzavřít pojištění.

Dále stejně jako u Allianz pojišťovny pravomocně přiznané nároky na náhradu škody či újmy v rámci soudního řízení ve Spojených státech amerických a v Kanadě, škody způsobené na věcech převzatých nebo používaných, škody mající souvislost se životním prostředím nebo s procesem eroze na zemském povrchu. Jestliže existují nějaké vazby či vztahy mezi pojištěnými v rámci jedné pojistné smlouvy, pak zde automaticky zaniká právo na pojistné plnění při vzniku škody mezi těmito účastníky (Česká pojišťovna, 2014).

Jedna samotná skupina výluk z pojištění je věnována škodám a újmám způsobených vadným produktem. Pojištění nepokrývá škody či újmy přímo vzniklé na produktu vyznačujícím se vadou. Vyjmuty jsou produkty dodané na trhy před platností pojištění. V praxi také může poškozený (zákazník) účastník před událostí požadovat změnu parametrů, kvality nebo funkcí výrobku, případně instalovat produkt mimo místa kam je určen. Změny jsou tedy prováděny na vlastní žádost zákazníka a v případě škody se pojištění na tento případ nevztahuje.

Hrazeny nejsou také úkony spojené se stažením vadného výrobku z trhu. Zde již pak závisí na konkrétní situaci a typu produktu. Potřebná může být demolice, odklizení či rozebrání výrobku a následně úkony nutné pro uvedení situace do požadovaného stavu (obstarat a instalovat nový produkt).

K problematice **nemajetkové újmy** z případové studie se váže bod 7. článek 24 všeobecných pojistných podmínek.

Jak se uvádí ve všeobecných pojistných podmínkách (Česká pojišťovna, 2014, s. 5):
„Pojištění se nevztahuje na povinnost nahradit:

- a) nemajetkovou újmu způsobenou z hrubé nedbalosti porušením důležité právní povinnosti nebo z pohnutky zvláště zavrženíhodné osobě, která tuto újmu pociťuje jako osobní neštěstí, které nelze jinak odčinit. Tato výluka z pojištění se nevztahuje na náhradu nemajetkové újmy při ublížení na zdraví nebo usmrcení, jedná-li se o náhradu za bolest nebo ztížení společenského uplatnění, případně o náhradu poskytnutou osobám blízkým poškozenému, který byl usmrcen nebo utrpěl zvláště závažné ublížení na zdraví;*
- b) nemajetkovou újmu, která byla ujednána nebo která vznikla jinak, než při ublížení na zdraví nebo usmrcení.“*

Rozbor všeobecných pojistných podmínek pro pojištění majetku a odpovědnosti České pojišťovny byl proveden se zaměřením na odpovědnost za způsobenou škodu či újmu. Záležitost odpovědnosti za vadný výrobek je plnou součástí pojistných podmínek. Žadatel o uzavření pojištění, ale musí věnovat také pozornost případnému specifickému ujednání při sepsání pojistné smlouvy. Úkolem bylo rovněž odhalení, zda je v pojištění zahrnuta také případná psychická újma. Z analýzy pojistných podmínek vyplývá, že pojištění se vztahuje na nemajetkovou újmu vázající se k ublížení na zdraví nebo usmrcení. Psychická újma neznamená tělesné poškození a nevzniká právo na pojistné plnění.

5.3 Kooperativa pojišťovna, a. s., Vienna Insurance Group

Třetím vybraným subjektem na analýzu pojistného trhu je pojišťovna Kooperativa. Na českém trhu působí již 25 let. Její produktové portfolio je velmi široké, nabízí produkty pro občany, ale také pro drobné podnikatele nebo i velké podniky. Kooperativa patří do skupiny Vienna Insurance Group (VIG), která patří k největším pojišťovacím skupinám, působí v Rakousku, kde je ústředí a dále vyvíjí činnost ve střední a východní Evropě (Kooperativa pojišťovna, a. s., Vienna Insurance Group, 2017).

Z nabídky pro podnikatele a firmy nabízí pojištění odpovědnosti. Jeho pravidla jsou vymezena v pojistné smlouvě, ve všeobecných pojistných podmínkách (odkazuje se na ně v pojistné smlouvě), případně zvláštních pojistných podmínkách. Věnovat pozornost je třeba také příslušným právním předpisům upravujících oblast pojišťovnictví jako například již zmíněný nový občanský zákoník. Pořadí, dle kterého je nutné se řídit je takové, že ujednání ve zvláštních pojistných podmínkách má přednost před těmi všeobecnými. Nicméně odchýlení od obou druhů podmínek je možné, pokud je rozdílnost zanesena do pojistné smlouvy (Kooperativa pojišťovna, a. s., Vienna Insurance Group, 2014).

Všeobecné pojistné podmínky pro **pojištění odpovědnosti a majetku** od Kooperativy obsahují především společná obecná ustanovení. Zde je upraveno uzavření, změna, zánik pojištění. Dále práva a povinnosti stran uvedených ve smlouvě. Zdůrazněna je podmínka pojistného zájmu tedy oprávněná potřeba ochrany před pojištěným rizikem. Ani pojišťovna Kooperativa nepojistí žádnému žadateli všechny události. Obecné výluky plynou z událostí jako války, vzpoury, povstání, nepokoje nebo z teroristicky motivovaného jednání. Vyjmuty jsou také škody způsobené zásahem státní moci nebo vlivem jaderné energie.

Dále jak je v praxi obvyklé škody způsobené záměrně či úmyslně pojištěným nebo dalšími osobami, které k takovému jednání dostaly podnět. Ostatní výluky z pojištění jsou obsahem zvláštních pojistných podmínek nebo uvedené přímo v pojistné smlouvě a v příslušných právních předpisech.

Územní působnost pojištění odpovědnosti a majetku je pouze Česká republika. Rozšíření oblasti je možné ujednat zvlášť. Důležité pro vznik práva na pojistné plnění je, aby jak újma, tak její příčina nastaly ve vymezené oblasti. Další ujednání vztahujících se k odpovědnosti za újmu jsou obsahem zvláštních pojistných podmínek.

Pojištění se vztahuje na náhradu škody na hmotné věci. Přičemž pojistné plnění je poskytováno v případě poškození, zničení nebo úplné ztráty věci. Zahrnuty jsou také následné finanční škody, tedy to co bezprostředně souvisí se vznikem škody. Jako příklad lze uvést ušlý zisk, ten byl také součástí případové studie.

V článku, který pojednává o rozsahu pojištění je uvedena informace o zahrnutí povinnosti nahradit **nemajetkovou újmu** vyplývající z předmětu činnosti, pod pojištěním.

„V případě újmy na životě nebo zdraví člověka poskytne pojistitel náhradu (Kooprativa pojišťovna, a. s., Vienna Insurance Group, 2014, s. 1):

- a) nemajetkové újmy způsobené zásahem do práva poškozeného na ochranu jeho zdraví (např. bolestné, ztížení společenského uplatnění),*
- b) duševních útrap manžela, rodiče, dítěte nebo jiné osoby blízké poškozenému v případě usmrcení nebo zvlášť závažného ublížení na zdraví poškozeného,*
- c) následné finanční škody, která vznikla jako přímý důsledek újmy na životě nebo zdraví člověka, pokud se na takovou újmu vztahuje pojištění sjednané na základě těchto pojistných podmínek (např. ztráta výdělku, ušlý zisk, náklady léčení, náklady pohřbu).“*

Zvláštní pojistné podmínky jsou pojistitelem opět doplněny o další **výluky z pojištění** odpovědnosti za újmu. Základní výluky se většinou shodují s předchozími pojistnými podmínkami vybraných pojišťoven. Vyloučena je náhrada újmy nemajetkové, pokud vznikla za jiných okolností, než je uvedeno v předchozích bodech. Náhrada za psychickou obavu poškozené z jízdy na koních poskytována z pojištění není.

Další vyjmutí z pojistné ochrany je charakterizováno stejně jako u pojišťovny Allianz a České pojišťovny. Vyloučena je náhrada škody a újmy, pokud právo na její vznik byl učiněn soudem Spojených států amerických nebo Kanady. Odlišností je rozšíření formulace o přiznání nároku na základě práva těchto zemí. V praxi by tedy mohl být soudní spor veden v jiné zemi. Právním rozhodným by však mohla být legislativa států (Spojených států amerických nebo Kanady) a za předpokladu přiznání náhrady újmy pojištěný subjekt nedostane pojistné plnění.

V případě pojistné události nemůže pojištěný počítat s náhradou škody přímo na vadném produktu. Výrobce nebo další odpovědný subjekt hradí z vlastních finančních prostředků náklady na stažení produktu z trhu, náklady na aktivity podniku směřující k odstranění, rozebrání či vyjmutí vadného výrobku.

V článku jehož předmětem je výklad pojmů je uvedena přesná charakteristika toho co je považováno za výrobek a následně jakými vlastnostmi disponuje **vadný produkt** (Kooperativa pojišťovna, a. s., Vienna Insurance Group, 2014, s. 4), „*Vadou výrobku se rozumí stav, kdy výrobek nevykazuje stanovené, avizované nebo dohodnuté vlastnosti; v ostatních případech vlastnosti, které lze od něj rozumně očekávat se zřetelem ke všem okolnostem, zejména k předpokládanému účelu, jemuž má výrobek sloužit, jakož i s přihlédnutím k době, kdy byl výrobek uveden na trh.*“

Z výše uvedených informací vyplývá nabídka pojištění odpovědnosti a majetku pojišťovny Kooperativa. Pravidla pojištění jsou obsažena ve všeobecných pojistných podmínkách. Ve srovnání s nabídkou Allianz pojišťovny a České pojišťovny je pojištění od Kooperativy upraveno ještě zvláštními pojistnými podmínkami. Pokryty jsou škody na hmotné věci, újmy na životě a zdraví (náhrada nemajetkové újmy), následné finanční škody a škody jako přímý důsledek nastalých škod. Čistá finanční škoda v podobě psychické újmy je vyjmuta. Zahrnuta je pouze oblast České republiky, rozšíření je možné v rámci pojistné smlouvy. Pro souvislost s případem ze Spojeného království Velké Británie a Severního Irsku je podstatné pokrytí nemajetkové újmy, škody na hmotné věci či ušlý zisk.

5.4 Současný pojistitel výrobce

Jako poslední bude podrobena analýze současná pojišťovna výrobní společnosti z případové studie. Její název nebude z důvodu utajení informací uveden. Jedná se, ale

o pojistný subjekt působící v České republice jako organizační složka patřící do skupiny působící po celém světě. Výrobní společnost má uzavřenou celou řadu druhů pojištění. Pro případnou existenci dalších podobných situací, jako je pojistná událost v případové studii, je v současné době sjednáno pojištění odpovědnosti. Rozbor bude zaměřen především na rozsah pojištění se zaměřením na náhradu škody či újmy způsobenou vadou výrobku či územní oblasti spadající do pojistné ochrany. Pravidla pojištění odpovědnosti jsou vymezena všeobecnými pojistnými podmínkami, doplňujícími všeobecnými pojistnými podmínkami pro pojištění odpovědnosti za škodu a pojistnou smlouvou (Trhlík, INIS International Insurance Service, s. r. o., 2018).

Dle ustanovení ve všeobecných pojistných podmínkách má výrobce současným uzavřeným pojištěním zajištěnou ochranu proti povinnosti nahradit poškozenému určené újmy a škody. Podmínkou je souvislost s oprávněně prováděnou činností podniku. Zahrnuta je také povinnost k náhradě újmy způsobené produktem s vadou. Pod pojistnou ochranu je sjednána například náhrada (Interní materiály, INIS International Insurance Service, s. r. o., 2014):

- majetkové újmy či škody, způsobené poškozením, zničením či ztrátou hmotné věci;
- újmy způsobené ublížením na zdraví nebo usmrcením;
- škody způsobené na zvířeti;
- náklady na léčení mající příčinnou souvislost s újmou na zdraví nebo usmrcením.

Vznik práva na pojistné plnění je podmíněn dobou trvání pojištění a územím České republiky, pokud není ujednáno jinak. V praxi může často nastat situace kdy poškození zdraví, poškození, zničení nebo ztráta věci nastane v době trvání uzavřené pojistné smlouvy, ale příčina uvedených skutečností patří do doby před uzavřením pojištění. Potom má pojištění právo na pojistné plnění pouze za předpokladu, že do uzavření pojištění o příčině nevěděl.

Rozšíření rozsahu pojištění k náhradě škody či újmy způsobené vadou výrobku má firma ujednáno na země celého světa kromě Spojených států amerických a Kanady. Přímou ve výlukách pojištění je vyjmutí náhrady újmy prostřednictvím žaloby podle amerického a kanadského práva bez ohledu na soudní příslušnost, zdůrazněno znovu. Důležité je také poznamenat, že vybraná výrobní společnost produkty na tyto trhy nedodává a tak nemá zvlášť ujednáno rozšíření pojistné ochrany i na tyto americké trhy.

Z pojištění je vyloučen nárok na náhradu **čisté finanční škody**. Možnosti případného rozšíření pojistné ochrany je obsahem další části. Pod pojmem nemajetková újma se rozumí duševní útrapy při ublížení na zdraví či usmrcení. Čistou finanční škodou se rozumí škoda vzniklá jinak než ublížením na zdraví či škodu na hmotné věci (Interní materiály, INIS International Insurance Service, s. r. o., 2014).

Pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou vadou výrobku je podrobněji upraveno doplňujícími všeobecnými pojistnými podmínkami týkajícími se pojištění odpovědnosti za škodu. Jedná se o škody způsobené vadami produktu po dodání zákazníkovi. Dodání je definováno jako skutečné předání pojištěným subjektem třetí osobě a pojištěný ztrácí reálnou možnost s hmotnou věcí disponovat. Vada může na produktu vzniknout v průběhu koncepce, projektování, výroby, zpracování, opravy, skladování, návodem k použití, reklamou nebo poradenstvím. Vada na automobilu z případové studie vznikla během výrobního procesu, při kterém nebyl správně proveden spoj na dílu. Tato technická závada by spadala do skupiny výroba a je kryta pojištěním.

Pojistná ochrana je také rozšířena o výrobní a pracovní programy, výrobky exportované bez vědomí pojistníka, o škody pramenící ze spojení, smíchání nebo zpracování s jinými produkty, škody na základě dalšího zpracování. Oproti nabídce tří předchozích pojišťoven jsou pojišťovnou výrobce pokryty také náklady na demontáž, odstranění nebo vyjmutí vadných produktů a následná instalace nebo montáž nového náhradního produktu bez vady (Interní materiály, INIS International Insurance Service, s. r. o., 2014).

Odchylně od ujednání ve všeobecných pojistných podmínkách je pojistná ochrana akciové společnosti rozšířena také o **čistou finanční újmu**, tedy je zahrnuta i odpovědnost za škody vzniklé jinak než způsoby uvedenými v předchozím textu (body spadající pod rozsah pojištění). Právo na pojistné plnění z pojistné události plyne pouze z titulu čisté finanční škody, u nichž příčina nastala v době trvání pojištění. Škoda vzniklá v důsledku vady výrobku nebo škoda na životním prostředí však stojí mimo pojistnou ochranu. Ve vazbě na pojistnou událost ze Spojeného království Velké Británie a Severního Irska je tedy zjištěno, že ani v současné době psychická újma způsobená vadným produktem zahrnuta do pojištění není.

Optimalizace pojistné ochrany by se dalo docílit úpravou textace pojistné smlouvy. Změny vztahující se k pojištění jsou také upraveny ve všeobecných pojistných

podmínkách. Jakákoliv změna v pojištění musí být uzavřena písemnou formou. Jinak tento úkon není platný. Důležité je také poznamenat, že se jedná o dvoustranný právní akt, dohodnout se musí pojistitel s pojištěným.

Pro docílení lepší pojistné ochrany výrobního podniku by **návrh nové textace pojistné smlouvy** mohl být následující. Odchylně od článku všeobecných pojistných podmínek se ujednává, že se pojištění vztahuje také na odpovědnost za škodu vzniklou jiné osobě jinak než na zdraví, usmrcením, úrazem nebo nemocí této osoby, poškozením, zničením nebo pohřešování věci, kterou má tato osoba ve vlastnictví nebo v oprávněném užívání tj. na čistou finanční škodu.

Zahrnuta je rovněž škoda vzniklá v důsledku vady na výrobku. Nevztahuje se však na škodu způsobenou na životním prostředí. Pojištěny jsou pouze ty pojistné události z titulu čisté finanční škody, u nichž příčina vzniku škody nastala v době trvání pojištění.

Cílem poslední kapitoly diplomové práce bylo provést průzkum současného pojistného trhu. Vybrány byly čtyři pojišťovací subjekty v České republice - Allianz pojišťovna, a. s., Česká pojišťovna a. s., Kooperativa pojišťovna, a. s. a současná pojišťovna výrobce. Pozornost byla směřována především na odpovědnost za škodu (újmu) způsobenou vadou výrobku.

Součástí pojištění je obvykle škoda způsobená na hmotné věci a újma způsobená na zdraví či usmrcením. První možností je automatická součást pojištění definovaná všeobecnými pojistnými podmínkami a druhou možnost představuje další samostatné ujednání odpovědnosti za škodu a újmu způsobenou vadou výrobku. Nemajetková újma je pak součástí pojištění v závislosti na nabídce konkrétní pojišťovny. Odpovědnost za čisté finanční újmy způsobené vadou výrobku zahrnuta do pojistné ochrany není. Vylepšit pojistnou ochranu je možné pomocí nového ustanovení v pojistné smlouvě.

Závěr

Diplomová práce pojednávala o riziku odpovědnosti za újmu způsobenou výrobkem na mezinárodních trzích. Cílem diplomové práce byla analýza konkrétního případu z praxe. Formulovány byly dopady celé události v podobě nejrůznějších škod a újm. Ukázán byl celkový možný rozsah, který vada z výrobního procesu, v podobě špatného spoje na dílu, může způsobit. Škody byly několikanásobně vyšší, než hodnota daného dílu. Analyzovány byly také nároky ostatních fyzických a právnických osob v rámci soudního řízení. Celá záležitost, od vzniku škody až po interní vyřešení celé situace, trvala přibližně devět let. Pozornost byla věnována velmi důležitému nástroji v podobě pojištění odpovědnosti za škody a újmy způsobené vadným produktem.

Práce se skládala celkem z pěti částí. Nejdříve byla popsána internacionalizace z teoretického hlediska. Součástí byly definice daného pojmu od nejrůznějších autorů, vymezení motivů pro rozšíření podnikatelských aktivit o mezinárodní trh či modely a formy vstupů na zahraniční trh. Druhá kapitola byla zaměřena na teoretické východisko pojmu riziko, proces řízení rizik z obecného hlediska a hlouběji bylo analyzováno riziko odpovědnosti za výrobek.

Před zahájením zkoumání pojistného případu ze zahraničí se třetí kapitola zabývala legislativním rámcem upravujícím odpovědnost za výrobek a vysvětlením základních pojmů. Ustanovení ze Směrnice Rady EHS č. 85/374/EEC ze dne 25. července 1985 o odpovědnosti za vadný výrobek Evropské unie byly poté využity v rámci případové studie. Přidán byl také pohled na českou legislativu včetně propojení se zákonodárstvím Evropské unie. Prezentován byl význam směrnice ve smyslu sjednocení pohledu na danou problematiku a zjednodušení řešení vzniklých událostí.

Nejdůležitějším bodem byla samotná analýza případu z praxe. Rozbor byl rozdělen do několika částí. První byla věnována popisu průběhu dopravní nehody zapříčiněné vadou produktu a okolnostem bezprostředně následujícím po nehodě. Druhá podkapitola vnesla do celé záležitosti prvek odpovědnosti za škody způsobené vadou výrobku. Kdy těsně před uplynutím promlčecí lhůty vznesla nároky za vzniklé škody a újmu poškozená fyzická osoba, která sice nebyla vlastníkem vadného výrobku, ale byla zasažena jako další účastník dopravní nehody.

Závěr části byl věnován rozhodnutí celého soudního procesu a výsledným škodám, které byl výrobce jako odpovědný subjekt povinen nahradit. Náklady na zálibu v chovu koní a psychická újma v podobě obavy z jízdy na koních a strachu z dalších zranění byly z náhrad soudem vyjmuty. Záležitost byla shledána soudem jako neodůvodněná a spekulativní. Příčinná souvislost mezi dopravní nehodou a psychickou újmou prokázána nebyla.

Následně by proveden rozbor všeobecných pojistných podmínek se stanovením rozsahu pojištění, které bylo platné v době řešení celé události. Analýza byla provedena s výsledkem, že všechny druhy škod přiznané soudem byly z uzavřeného pojištění pokryty. Naopak na náhradu za psychickou újmu požadovanou řidičkou, kdyby ji soud přiznal, se pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou provozní činností a vadou výrobku nevztahovalo.

Poslední kapitola nabízí současný pohled na problematiku z případové studie. Analyzován byl současný český pojistný trh z důvodu sídla výrobní společnosti v České republice. Vybrány byly čtyři pojišťovací subjekty Allianz pojišťovna, a. s., Česká pojišťovna a. s., Kooperativa pojišťovna, a. s. a současná pojišťovna výrobce. Z rozboru všeobecných pojistných podmínek bylo zjištěno, že vybrané pojišťovny krytí psychické újmy, která nesouvisí s náhradou při ublížení na zdraví, ve své nabídce formulované v pojistných podmínkách nezahrnují. Závěr kapitoly byl doplněn o optimalizaci pojistné ochrany výrobní společnosti. Zahrnutí psychické újmy pod pojistnou ochranu by muselo být ujednáno speciálně do pojistné smlouvy, v podobě nové textace.

Ekonomický dopad změny v rozsahu pojištění není možné jednoznačně stanovit. V oblasti pojišťovnictví je pracováno s nahodilou skutečností, u které není jisté, zda v průběhu trvání pojistné smlouvy vůbec nastane. Zohledněno musí být také pojistné riziko, tedy určitá míra pravděpodobnosti, s jakou může vybrané riziko v souvislosti s podnikatelskou činností nastat. Pojistná částka závisí na rozsahu pojistné ochrany, na pojistném nebezpečí, délce trvání pojistné smlouvy a územním rozsahu. Důležitá je prevence před vznikem možné vady na produktu, například důslednou kontrolou průběhu výrobního procesu.

Pojistnou událostí v případové studii bylo prezentováno riziko odpovědnosti za újmu způsobenou výrobkem a případné dopady celé události, se kterými se firmy vyrábějící hmotné výrobky mohou setkat.

Seznam použité literatury

Allianz. 2014. *Allianz: Pojistné podmínky - pojištění odpovědnosti* [online]. Praha [cit. 2018-04-04]. Dostupné z: https://www.allianz.cz/file/21162/Pojistne_podminky___pojisteni_odpovednosti.pdf

Allianz. 2018. *Allianz: O společnosti* [online]. Praha [cit. 2018-04-04]. Dostupné z: <https://www.allianz.cz/vse-o-allianz/allianz/o-spolecnosti.html>

BERNDT, Ralph, Claudia FANTAPIÉ ALTOBELLI a Matthias SANDER. 2007. *Mezinárodní marketingový management: [globalizace a světové trhy, marketingové plánování a controlling, potenciál a lidské zdroje]*. Brno: Computer Press. ISBN 978-80-251-1641-8.

BusinessInfo.cz - Oficiální portál pro podnikání a export. 2017. *Spojené státy americké: Základní podmínky pro uplatnění českého zboží na trhu - BusinessInfo.cz* [online]. Praha [cit. 2018-04-17]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/spojene-staty-americke-zakladni-podminky-pro-18550.html#sec7>

Confused.com. 2018. *Confused.com: Car insurance policy types explained* [online]. Cardiff [cit. 2018-03-28]. Dostupné z: <https://www.confused.com/car-insurance/guides/car-insurance-policy-types>

Česká asociace pojišťoven. 2014. *Česká asociace pojišťoven: regres - Regress - recourse* [online]. Praha [cit. 2018-04-06]. Dostupné z: <http://www.cap.cz/en/about-us/members/117-encyklopedicky-slovník-pojmu/1991-item-629>

Česká pojišťovna, a. s. 2014. *Česká pojišťovna: Pojištění obecné odpovědnosti podnikatele a právnických osob* [online]. Praha [cit. 2018-04-28]. Dostupné z: <https://www.ceskapojistovna.cz/documents/10262/50015/majetek-odpovednost-firmy-pp.pdf>

Česká pojišťovna, a. s. 2018. *Česká pojišťovna: Profil - Česká pojišťovna* [online]. Praha [cit. 2018-04-28]. Dostupné z: <https://www.ceskapojistovna.cz/profil>

Česko. Zákon č. 89 ze dne 3. února 2012 občanský zákoník. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2012, částka 33. ISSN 1211-1244. Dostupné také z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=89/2012&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

DANCIU, Victor. Models For The Internationalization Of The Business: A Diversity-Based Approach. *Management & Marketing* [online]. 2012, vol. 7, iss. 1, s. 29-42. [cit. 2017-11-18]. ISSN 18420206. Dostupné z: <https://search.proquest.com/docview/1017672818?accountid=17116>

DANIELS, John D., Lee H. RADEBAUGH a Daniel P. SULLIVAN. 2015. *International business: environments and operations*. 15th ed. Boston: Pearson Education. ISBN 978-1-292-01679-5.

DUCHÁČKOVÁ, Eva. 2009. *Principy pojištění a pojišťovnictví*. 3., aktualiz. vyd. Praha: Ekopress. ISBN 978-80-86929-51-4.

JANATKA, František. 2011. *Rizika v komerční praxi*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika. ISBN 978-80-7357-632-5.

JANATKA, František, et al. 2017. *Podnikání v globalizovaném světě*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika. ISBN 978-80-7552-754-7.

JOHANSON, Jan a Jan-Erik VAHLNE. The Internationalization Process of the Firm - A Model of Knowledge Development and Increasing Foreign Market Commitments. *Journal of International Business Studies* [online]. 1977, vol. 8, iss. 1, s. 23-32. [cit. 2017-11-18]. ISSN 00472506. Dostupné z: <https://search.proquest.com/docview/197148792?accountid=17116>

Kooperativa pojišťovna, a. s., Vienna Insurance Group. 2014. *Kooperativa pojišťovna, a. s., Vienna Insurance Group: Pojištění odpovědnosti pro podnikatele* [online]. Praha [cit. 2018-04-28]. Dostupné z: <https://www.koop.cz/pojisteni/pojisteni-odpovednosti/pojisteni-pro-podnikatele>

Kooperativa pojišťovna, a. s., Vienna Insurance Group. 2017. *Kooperativa pojišťovna, a. s., Vienna Insurance Group: O Kooperativě* [online]. Praha [cit. 2018-04-28]. Dostupné z: <https://www.koop.cz/pojistovna-kooperativa/o-pojistovne-kooperativa>

MACHKOVÁ, Hana. 2009. *Mezinárodní marketing: nové trendy a reflexe změn ve světě*. 3., aktualiz. a přeprac. vyd. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-2986-2.

MACHKOVÁ, Hana, Eva ČERNOHLÁVKOVÁ a Alexej SATO. 2014. *Mezinárodní obchodní operace*. 6., aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-4874-0.

MACHKOVÁ, Hana. 2015. *Mezinárodní marketing*. 4. vyd. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-5366-9.

MULAČOVÁ, Věra a Petr MULAČ. 2013. *Obchodní podnikání ve 21. století*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-4780-4.

REJDA, George E. 2011. *Principles of risk management and insurance*. 11th global ed. Harlow: Pearson Education. ISBN 978-0-273-76508-0.

ROSS, Kenneth. Product Liability Goes Global. *Risk Management* [online]. 2006, vol. 53, iss. 2, s. 10-15. [cit. 2018-03-14]. ISSN 00355593. Dostupné z: <https://search.proquest.com/docview/227002824?accountid=17116>

SMEJKAL, Vladimír a Karel RAIS. 2013. *Řízení rizik ve firmách a jiných organizacích*. 4., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-4644-9.

ŠTRACH, Pavel. 2009. *Mezinárodní management*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-2987-9.

TOMÁŠEK, Michal, Vladimír TÝČ, Jiří MALENOVSKÝ, et al. 2017. *Právo Evropské unie*. 2. aktualizované vydání. Praha: Leges. ISBN 978-80-7502-184-7.

ZAPLETALOVÁ, Šárka. Přístupy k internacionalizaci podnikatelských aktivit českých podniků. *E+M Ekonomie a Management*. 2012, **15**(4): 84-96. ISSN 1212-3609. Dostupné také komerčně z databáze Proquest.

ZÁRUBA, Petr a Martin POSPÍŠIL. 2016. *Odpovědnost za výrobek v Evropské unii, České republice a Slovenské republice*. Praha: Hamigo. ISBN 978-80-906443-0-4.

INIS International Insurance Service, s. r. o.: Interní materiály, 2006.

TRHLÍK, Miloš. 2018. *INIS International Insurance Service, s. r. o.: Osobní sdělení*.